

Fleråriga växter för snittblomsodling

– Perenner på friland i Sverige

Perennials for Cut Flower production - Perennials on field in Sweden

Amanda Strandh

Examensarbete/Självständigt arbete 15 hp

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för Biosystem och teknologi

Trädgårdsingenjör: odling- kandidatprogram

Alnarp 2021

Fleråriga växter för snittblomsodling- Perenner på friland i Sverige

Perennials for Cut Flower production– perennials on field in Sweden

Amanda Strandh

Handledare: Mona Wembling, SLU, Institutionen för Landskapsarkitektur, planering och förvaltning.

Examinator: Karin Svensson, SLU, institutionen för Landskapsarkitektur, planering och förvaltning.

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Självständigt arbete i trädgårdsvetenskap

Kurskod: EX0844

Program/utbildning: Trädgårdsingenjör: odling

Kursansvarig inst.:

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2021

Omslagsbild: Amanda Strandh 2020

Nyckelord: Vasliv, Blomningstid, Blommar, Livslängd, Konkurrens, Mikroklimat, Härdighet, Läge, Skörd, Odlä.

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institution för Biosystem och teknologi

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här:

<https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

☒ JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Sammanfattning

Runt om i Sverige idag dyker många nya snittblomsodlare upp och erbjuder närodlade snittblommor. En snittblomsförening har startats 2020 där medlemmarna kan dela erfarenheter och har som krav att undvika kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel samt odla på ett hantverksmässigt sätt. Våren 2021 startade en ny utbildning på Gunneboslott om Slow flowers. Däremot ser snittblomsodling i utvecklingsländer annorlunda ut, där arbetarna ofta har dåliga arbetsförhållanden. Fairtrade Sverige försöker bekämpa detta genom att certifiera blomsterfarmer och på så sätt förbättra arbets- och levnadsvillkoren för de anställda.

Innan första världskriget i Sverige importerade man vissa snittblommor av hög kvalitet från Frankrike och Italien. De svenska odlarna kunde inte konkurrera med dem fram till det att importen begränsades vid första världskriget och de svenska odlarna framgångsrikt kunde ta över marknaden. Det höll i sig även efter att gränserna öppnades. Den inhemska odlingen av snittblommor samt importen ökade sedan kraftigt på 1920-talet.

Perenner beskrivs enligt tradition som fullt härdiga, fleråriga örtartade prydnadsväxter. Perenner har lyckats skydda sina övervintrande knoppar mot vinterkyla på olika sätt. Hur vi har använt perenner finns förklarat. Livslängden hos perenner varierar mycket. Vissa perenner kan leva i decennier, medan andra efter några år får en starkt försämrad vitalitet eller dör. Ett krav för att de ska trivas på platsen och leva längre beror på ståndorten och mikroklimatet. Många arter har gemensamt att de behöver en väl-dränerad jord för övervintra. Vill man föröka perenner går det genom delning, sticklingar och frösådd. Ska man anlägga en snittblomsodling med perenner så rekommenderas det att så dem från frö enligt vissa då det är mest ekonomiskt och andra från småplantor. En kombination av metoder är mest rimlig då allt inte går att så från frö, eller helt enkelt tar för lång tid innan det går att skörda då.

I resultatet finns 137 perenner lämpliga till snitt sammanställda i en lista där deras blomningstid, höjd, färg och härdighet beskrivs. Det framgår hur man ska få den längsta hållbarheten i vas genom att skörda tidigt på morgonen och i rätt stadie beroende på art i den mån information hittats. Innan snittblommorna används är det viktigt att de får vila efter skörd och dra upp vatten. De ska helst stå över natten men allra minst 3-4 h innan de ska användas i djupt och kallt vatten.

Nyckelord: Vasliv, Blomningstid, Blommar, Livslängd, Konkurrens, Mikroklimat, Härdighet, Läge, Skörd, Odlar.

Abstract

Lots of new cut flower growers are emerging today in Sweden and offer locally produced cut flowers. You can now be a member of a cut flower association to share experiences, but only if you grow without chemical pesticides and fertilizer. In Spring 2021 a new Slow Flower education begins at Gunnebo Slott with focus on seasonal arrangement. To sum it up there is a lot going on about cut flowers in Sweden. On the contrary where a lot of cut flowers are produced the workers have bad conditions. Fairtrade Sweden are certifying flower farms to improve the work and living conditions for the employees.

Before World War I Sweden imported high quality cut flowers from Italy and France. Which the Swedish growers could not compare with, up until the imports were limited during the time of war and they succeeded to take over the market. They were able to keep it when the borders opened again. Then the domestic cut flower production strongly increased in the 1920s.

Perennials are longlasting herbs who protects their buds from cold and snow to survive the winter. Some can live for decades and some only a couple of years before their vitality is reduced or even die. The site and microclimate must be suited for them if they are to be longlived. Many species roots need a well drained soil to endure the winter.

You can multiply perennials by dividing, take cuttings, and sow them from seed. It is cheapest to start them from seed, but it's not possible for all perennials. If not, then it is recommended to buy them in small pots because they grow quickly. A combination of seeds and pots is probably a reasonable way to go when you are starting a cut flower production.

In this work over 130 perennials suitable as cut flowers are compiled in a list, with information of when they bloom, their height, color and hardiness. Along with the most importing things to do to increase the vase life. How and in what stage to harvest different varieties and also how to care for them after harvest is described. Allow flowers time to rest before arranging them is key. Keep them in a cool spot in deep cold water over night or for at least 3-4 hours.

Keywords: Vaselife, Bloom, Blooms, Lifespan, Competition, Microclimate, Hardiness, Site, Harvest, Grow.

Förord

I detta arbete berör jag något som ligger mig väldigt varmt om hjärtat. Jag har alltid älskat blommor och hur bra de får mig att må. Sedan jag själv började odla snittblommor har jag velat få en inblick i hur produktionen kan bli mer hållbar. Där fokus går till att framförallt odla växter som är fleråriga och inte endast utgå från ettåriga kulturer som drivs upp och försvinner igen samma år. Snittblommor passar vid så många tillfällen i livet, glada som sorgsna och de gör många lyckliga. Därför bör även produktionen av dem vara bra och hållbar för alla inblandade.

Tack till alla snittblomsodlare och perennodlare som svarat på mina frågor och resonerat med mig.

Stort tack till min handledare Mona Wembling som har varit ett glatt och härligt bollplank och som gett mig så många bra tips och idéer.

Sist men inte minst stort tack till alla goa klasskamrater som jag hittat under studietiden. Ni är guld värda!

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	11
Figurförteckning.....	12
Förkortningar	13
1. Inledning.....	14
1.1. Bakgrund.....	14
1.1.1. Arbetsförhållanden.....	15
1.2. Syfte	17
1.3. Frågeställning	17
1.4. Avgränsningar.....	17
1.5. Material och metod.....	18
1.5.1. Litteraturstudie	18
1.5.2. Riktade frågor till odlare.....	18
2. Snittblommor i Sverige.....	19
2.1. Historiskt i Sverige	19
2.2. Snittblommor i Sverige idag	22
3. Perenners förutsättningar	23
3.1. Vad är en perenn	23
3.2. Hur vi använt oss av perenner historiskt.....	23
3.3. Livslängd och konkurrens	24
3.4. Övervintring hos perenner	25
3.5. Mikroklimat.....	27
3.6. Jordförbättring	27
3.7. Perenners konkurrensförmåga.....	28
3.8. Spridning och förökning.....	29
4. Resultat.....	30
4.1. Skörd och hållbarhet efter skörd.....	30
4.1.1. Skörd vid rätt tidpunkt.....	31
4.1.2. Använd alltid rena hinkar och vaser	31
4.1.3. Stjälklängd.....	31
4.1.4. Skörd i rätt stadie	32
4.2. Behandling av olika stjälkar	32
4.2.1. Mjuka stjälkar	33
4.2.2. Medelhårda stjälkar.....	33
4.2.3. Hårda stjälkar	33
4.3. Behandling för olika behov	33
4.3.1. ”Smutsiga” blommor.....	34
4.3.2. Slokande blommor	34
4.3.3. Blödare	34
4.3.4. Vedartade stjälkar	34

4.4.	Vila.....	35
4.5.	Förvaring.....	35
4.6.	Perenners olika växtsätt.....	36
4.7.	Lista över perenner som är bra till snitt.....	38
4.7.1.	Feb- april	38
4.7.2.	Maj-jun.....	39
4.7.3.	Maj-juli.....	43
4.7.4.	Juni-Augusti.....	50
4.7.5.	Juni-september	56
4.7.6.	Juni-oktober	57
4.7.7.	Juli-augusti.....	59
4.7.8.	Juli-september	64
4.7.9.	Juli-oktober	71
4.7.10.	Augusti-september	74
4.7.11.	Augusti-oktober.....	76
4.7.12.	September-oktober.....	77
4.8.	Tabell över perenner som är bra till snitt.....	79
4.9.	Riktade frågor	82
4.9.1.	Riktade frågor till snittblomsodlare:.....	82
4.9.2.	Frågor till perennodlaren:	83
5.	Diskussion	84
5.1.	Metoddiskussion	88
5.2.	Slutsats.....	88
5.3.	Framtida forskning	89
6.	Referenser.....	91

Tabellförteckning

Tabell 1. Perenner A-Ö.....	79
-----------------------------	----

Figurförteckning

Figur 1. Anställda på en Fairtrade-certifierad rosplantage i Etiopien. (Fairtrade Sverige 2016).....	17
Figur 2. År 1947 Torghandel med endast trädgårdsprodukter utanför Klarahallarna. Fotograf Lennart af Petersens. Stockholm stadsmuseum. (Olausson 2014).....	21
Figur 3. Till vänster: Delphinium Elatum-Gruppen 'Galahad' (Perenner.se 2020)	27
Figur 4. Delphinium Elatum-Gruppen 'Astolat' (Perenner.se 2020)	27
Figur 5 Transparanta (perenner.se 2021)	36
Figur 6 Vertikala (perenner.se 2021)	36
Figur 7 Skybildande (perenner.se 2021)	37
Figur 8 Vävare (perenner.se 2021)	37
Figur 9 Solitär (perenner.se 2021)	37
Figur 10 Perennplantering (Mona Wembling uå).....	87

Förkortningar

Nedan förklaras förkortningar som förekommer i texten.

c/c	Planteringsavstånd
SKUD	Svensk Kulturväxtdatabas
Sp.	Art
Spp.	Arter i flertal
Var.	Varietet
Vasliv	Snittblommors hållbarhet i vas

1. Inledning

Snittblommor har både idag och historiskt varit en del av människors liv. De är nu lättillgängliga och finns i de flesta städers floristbutiker, matvaruhus och inredningsbutiker. Som konsument kan det vara viktigt att ställa sig frågan hur har växterna egentligen producerats och transporterats innan de kommer till butikerna. Vill jag som köpare bidra till det? Det blir allt svårare att överse dessa miljöutsläpp och dåliga arbetsförhållanden som sker vid odlingar i utvecklingsländer. Detta gör att de svenskodlade snittblommorna bör få mer uppmärksamhet för alla sina positiva aspekter. Perenner lever i flera år och är ett mer hållbart val till skillnad från annueller som behöver planteras nya varje år och lämnar jorden bar. Därför vill jag i detta arbete undersöka vilka perenner som kan vara ett komplement i snittblomsodling för att förlänga säsongen och göra odlingen mer hållbar.

1.1. Bakgrund

Genom att undersöka hur snittblomsproduktionen ser ut över världen kan man förstå och göra aktiva beslut om man vill bidra till hur den ser ut eller inte. Nederländerna är den största och mest framgångsrika blomexportören i världen (Morrow 1989). De holländska odlarna satsar mycket på att konstant erbjuda en stor bredd av blommor i toppkvalitet till den globala marknaden. Några anledningar till att de har lyckats är att de har odlat blommor i flera århundraden. De har historiskt haft en exportinriktad ekonomi, och har året runt tillgång till en bredd av blomsorter, samt en kontinuerlig innovation sker som ett resultat av omfattande forskning och utveckling. Deras geografiska position, blomstermarknader och reklaminsatser gör att de lyckats. Kenya säljer stora volymer till den europeiska marknaden och ökade med 217% i värde mellan

1992-2001 (Hale et al. 2005). Under den relativt korta tiden har Kenya passerat både Israel och Colombia och blivit den största exportören av snittblommor till EU, de har nu 25% av marknadsandelarna (Laibuni 2012). De exporterar till auktionerna i Nederländerna som sedan distribuerar till olika europeiska länder. Dagligen säljs ca 13 miljoner snittblommor i partihallarna i Alsmeer. Det blir ca 3 miljarder snittblommor per år och de vanligaste är tulpan ros, nejlika, krysantemum, gerbera och freesia. De flesta blommorna som säljs i Sverige kommer från Nederländerna (Gray 2004).

I Tanzania är snittblomsproduktion relativt nytt och begränsat men det har haft en enorm tillväxt sedan starten 1987, där största andelen exporteras till Europa (Gray 2004). Snittblomsproduktionen i Tanzania sysselsätter ungefär 3000 arbetare, där det främst är kvinnor från omgivande byar som arbetar. Vid en grov uppskattning anses mer än 75% av blomexporten gå till auktionerna medan resten levereras direkt till enskilda grossister och/ eller detaljister främst i Tyskland, Norge, Storbritannien och Sverige. De stora företagen i Tanzania är främst utländskt ägda och utvecklingen är till störst del på uppdrag av kenyanska exportörer och europeiska handlare.

1.1.1. Arbetsförhållanden

Vid högtider som exempelvis alla hjärtansdag, mors dag och påsk är efterfrågan på snittblommor väldigt hög men den går ner under sommaren i Europa och det gör behovet av arbetskraft på produktionen ojämn (Hale et al 2005). Det i samband med den ökade direktförsäljningen har ytterligare gjort att de behöver ha en flexibel personal för att ständigt möta kraven hos återförsäljarna. Det är vanligt att deras order justeras så sent som på leveransdagen. Forskning visar att i Kenya är 33 % av arbetskraften tillfällig. Att snittblommor är så känsliga innebär att arbetarna ofta behöver arbeta långa dagar då det krävs extra tid och personal vid kritiska moment som exempelvis skörd och besprutning (van Liemt 2000). Den största hälsorisen är dock den tunga användningen av kemikalier. I Ecuador har en studie undersökt om barn till arbetande gravida kvinnor inom snittblomsodling

påverkas av pesticider (Handal et al. 2008). Att de gravida kvinnorna arbetar ända fram till förlossningen är inte ovanligt. Resultat visar att spädbarn i åldern 3-23 månader presterar sämre i finmotorik, kommunikation och löper högre risk för en sämre visuell skärpa jämfört med barn vars mammor inte arbetade inom blomindustrin under graviditeten.

De senaste åren har Fairtrade reagerat på de alarmerande rapporter om arbetsförhållandena som råder, med låga löner, otrygga anställningskontrakt, obligatorisk övertid samt användning av kemikalier (Fairtrade 2016). Deras syfte är att förbättra arbets- och levnadsvillkoren för de anställda genom att certifiera blomsterfarmer. I början av 2000-talet certifierades de första farmerna och de finns främst i Kenya men även i Uganda, Etiopien, Tanzania, Zimbabwe, Mauritius, Sri Lanka, Costa Rica och Ecuador. Blommorna exporteras till länder över hela världen. 2019 var över hälften av alla snittrosor som såldes i Sverige Fairtrade-märkta. Nedan ser ni kriterierna för deras märkning samt en bild från en Fairtrade-certifierad odling.

Fairtrades kriterier för märkning av blommor

- Krav på långsiktiga handelsrelationer; volymer och blomstersorter som köparen ämnar köpa specificeras i en så kallad "sourcing plan" som sträcker sig över minst sex månader för bättre transparens och översikt.
- Krav på ett arbete för levnadslön (med landets minimilön som absolut lägstalön), fri organisationsrätt och förbud mot barnarbete.
- En Fairtrade-premie på 10 procent av försäljningen betalas av köparen och används till social och ekonomisk utveckling i lokalsamhället. På några av blomsterfarmerna i Kenya har premien bland annat använts till byggnation av lokaler för vuxenutbildning, borrning av brunnshål för vattenförsörjning, inköp av utrustning till blomsterplantagens daghem för de anställdas barn, inköp av böcker, bänkar och stolar till lokala skolor.
- Uttryckliga regler för kemikaliehantering, inklusive hälsofrämjande åtgärder.

Figur 1. Anställda på en Fairtrade-certifierad rosplantage i Etiopien. (Fairtrade Sverige 2016)

1.2. Syfte

Syftet med mitt arbete är att undersöka vilka perenner som är lämpliga att använda som snittblommor och därefter sammanställa dem i en lista. Denna lista kan vara ett underlag för att göra det enklare att börja odla perenner till snitt och på det viset minska behovet att köpa in snittblommor från andra länder. Detta kan då även bidra till att det blir en mer närodlad, hållbar och säsongsorienterad snittblomsproduktion i Sverige. Arbetet kommer också beskriva hur man ska gå tillväga för att snittblommorna ska hålla så länge som möjligt i vas, där det i arbetet är beskrivet som vasliv.

1.3. Frågeställning

Vilka fleråriga växter kan vara ett komplement i snittblomsodling?

Hur ska de behandlas vid skörd och efterskörd för längsta hållbarhet?

1.4. Avgränsningar

Arbetet kommer inte inkludera annueller utan avgränsas till perenner i Sverige på friland. Det avgränsas även till att endast nämna ett urval av sorter i växtlistan inom varje art, som då representerar olika färger och former. Arbetet kommer inte innefatta olika hållbarhetsmedel i vas eller perenna prydnadsgräs till snitt.

1.5. Material och metod

1.5.1. Litteraturstudie

Arbetet är primärt gjort som en litteraturstudie där information är hämtad från litteratur från Erin Benzakein en snittblomsodlare i USA belägen i Washington, hemsidor som perenner.se, perennagruppen samt sortimentlistor från Sävaplantskola och Impecta. Litteratursökningarna har skett via Web of science, Google scholar, Scopus, samt litteratur på biblioteket i Alnarp, SLU.

Bilderna i arbetet är från Perenner.se, Stockholm stadsmuseum samt Fairtrade Sverige och de har alla gett sin tillåtelse att använda dem i detta arbete.

1.5.2. Riktade frågor till odlare

I arbetet har frågor skickats på mail till 6 snittblomsodlare. De valdes ut på grund av att de förespråkar svenska snittblommor i säsong på sociala medier och på grund av sin delaktighet i ledningen i föreningen Snittblomsodlare i Sverige.

För att få en perennodlares perspektiv på snittblomsodling och anläggning av perenner ställdes ett antal frågor via telefon till en central person på Sävaplantskola. Samtliga frågor och svar finns under resultat.

2. Snittblommor i Sverige

2.1. Historiskt i Sverige

I samband med urbaniseringen steg efterfrågan på livsmedel och andra varor (Olausson 2014). Detta gjorde att nya marknader skapades där många olika företagare ville etablera sig. Allt mer ökade konkurrensen, antalet trädgårdsföretag blev fler och samtidigt ökade importen.

Innan första världskriget importerades vissa snittblommor av hög kvalitet från Frankrike och Italien (Olausson 2014). De svenska odlarna kunde inte konkurrera med dem och därför var blomsterodlingen främst krukväxtbaserad fram till första världskriget. När importen under krigstiden begränsades kunde de svenska odlarna framgångsrikt ta över marknaden, och det höll i sig även efter att gränserna öppnades. Den inhemska odlingen av snittblommor samt importen ökade kraftigt på 1920-talet.

För många handelsträdgårdar var blomsterodling betydelsefull, framförallt var efterfrågan stor kring de tre största städerna Stockholm, Malmö och Göteborg (Olausson 2014). Man odlade främst ettåriga och perenna kulturer på friland för snitt. Det fanns även företag som hade en bred produktion med växthus och kunde odla året om. De drev på hösten fram krysantemum, under vinterhalvåret blomsterlök och under sommarhalvåret odlade de grönsaker. Blomsterlök importerades i stora mängder från Holland. Det fanns även en produktion av blomsterlök i Sverige, men den hade svårt att hävda sig i konkurrensen.

I boken *Blomsterodling under glas* från 1913 beskrivs många kulturer, förökning samt odlingsmetoder. De följande beskrivs som lämpliga till snitt *Asparagus*

Sprengeri Bouvardia, Calla aethiopica, Matthiola, Chrysanthemum indicum. dianthus caryophyllus, Gerbera, Gladiolus, Lathyrus odoratus ormbunkar, *Polianthes tuberosa, Viola odorata* men även tulpaner och påskliljor är nämnda växter som odlades i Sverige till snitt (Lind 1913). Där står det även att många perenner beskrivs värdefulla som snittblommor. De kunde exempelvis vara *Anemone coronaria, Campanula persicifolia, Iris, Papaver nudicaule, Ranunculus asiaticus*.

I Stockholm 1926 invigdes en saluhall för endast trädgårdsprodukter, namnet var Trädgårdshallen och den låg nära Hötorget på Sveavägen (Olausson 2014). Det fanns åtta blomsteraffärer i Stockholm i början av 1880-talet och tjugo år senare var det uppe i cirka 70 blomsteraffärer.

På 1930-talet som blomsterodlare var det vanligt att ha ett mindre sortiment som man var specialiserad på, exempelvis rosor, nejlikor och krukväxter (Olausson 2014). Man kunde få vissa kulturer att blomma utanför dess naturliga blomningsperiod genom stratifiering av exempelvis tulpaner och liljekonvaljer. Med mörkläggnings ett visst antal timmar per dygn styrde man blomningen hos krysantemum och julstjärnor.

Trädgårdsväxter odlades i koloniträdgårdar och villaträdgårdar för husbehov men de framställs inte som ett hot mot yrkesproduktionen (Olausson 2014). Man trodde istället att det skapade ett ökat intresse för att köpa trädgårdsprodukter, då få privatpersoner hade tillgång till annat än kulturer lämpade på friland eller i kallbänkar. 1943 odlades 89 % av trädgårdsväxterna i drivbänkar och växthus på plantskolor eller handelsträdgårdar såsom krukväxter, snittblommor och utplanteringsväxter tidigt på våren. På bilden nedan syns en torghandel med endast trädgårdsprodukter i Stockholm 1947.

Figur 2. År 1947 Torghandel med endast trädgårdsprodukter utanför Klarahallarna. Fotograf Lennart af Petersens. Stockholm stadsmuseum. (Olausson 2014)

Plantskolornas utveckling i Sverige har drivits fram ur det stegrande välståndet (Reimer 1935). Man räknar med att det fanns över 80 plantskolor i landet 1932, och med en sammanlagd area på 928 hektar. Varav 56 hektar eller 6,1 % tillhörde fleråriga blomsterväxter. Man förökade på många olika sätt, på friland, i drivbänkar samt i växthus. De specialiserade sig och förökade många sorter av bland annat *Phlox* spp, *Aster* spp, *Paeonia* spp, *Delphinium* spp, där de flesta såldes till plantering i trädgårdar runt om i landet och enbart en mindre del används till drivning som exempelvis *Astillbe* och liknande. Man odlade och förädlade rosor till trädgårdar samt till snitt.

2.2. Snittblommor i Sverige idag

En ny trend har verkligen slagit igenom i Sverige där blommor i säsong är på tapeten. Nu vill många odla snittblommor hemma i sina trädgårdar och man följer med glädje alla blomsterbönder som dyker upp på sociala medier. Nedan kan man läsa om vart folk har fått sin inspiration ifrån då många snittblomsodlare har inspirerande och vackra instagramkonton och hemsidor.

Lovisa Wendt som är snittblomsodlare i Småland på Fiddekulla Trädgård startade 2017 en Facebookgrupp, det blev starten för ett nätverk för svenska snittblomsodlare. Ytterligare fick det fart när några fick nog av att det bara pratades om närodlad mat och återanvända kläder på nobelfesten, men inget om närodlade och hållbart producerade snittblommor (Wendelbo 2019). Därefter startades Blomsteruppropet 2019 av Hanna Wendelbo, Emily Bratt och Paulina Alesand. Allt detta ledde sedan till starten av föreningen Snittblomsodlare i Sverige 2020, för att kunna påverka mer i branschen och sprida kunskap om slowflowers-rörelsen och hur deras blommor kan vara ett alternativ till importerade snittblommor (Snittblomsodlare i Sverige 2020). Det har blivit en kvalitetsmärkning för miljövänligt närodlade blomster i säsong då medlemmarna är småskaliga odlare som har krav på sig att undvika kemiska bekämpningsmedel, konstgödsel och ska odla på ett hantverksmässigt sätt.

På Gunnebo Slott startade våren 2021 Sveriges första Slow Flowers-utbildning (Gunnebo 2021). Det är en nio månader lång utbildning på halvtid som beskrivs som framtidens utbildning för floristiskt hantverk där växtkunskap och traditionellt trädgårdsmästeri är viktiga komponenter. Utbildningen vilar på möjligheter och utbud efter säsong. Där förståelse för det odlingsmässiga hantverket är lika viktigt som den färdiga produkten. Det är en betalutbildning liksom andra traditionella floristutbildningar men inga förkunskaper krävs, vilket gör den tillgänglig för många.

3. Perenners förutsättningar

3.1. Vad är en perenn

Ordet perenn kommer från latin och har betydelsen ”*beständig*”, ”*som varar året om*” (Bengtsson et al 1989). Det kallas egentligen alla växter som har en livscykel på mer än två år, där inräknat buskar och lökväxter men av tradition räknar man endast fullt hårdiga, fleråriga örtartade prydnadsväxter som perenner. Till skillnad från perenner är annueller ettåriga, och biennier tvååriga prydnadsväxter. Perenner har lyckats överleva genom att skydda sina övervintrande knoppar mot vinterkyla på olika sätt. Vissa är låga (dvärgbuskar) exempelvis iberis, lavendel och vintergröna. De täcks av snö och skyddas på så sätt men de kan skadas i snöfria områden av barfrost, vilket är vanligt i södra Sverige. Många andra perenner har övervintringsknoppar under markytan, som löjtnantshjärta, trädgårdsiris och pioner exempelvis. Där djupet på de vilande knopparna varierar mycket från art till art.

3.2. Hur vi använt oss av perenner historiskt

Historiskt har man samlat in vilda örter till sina trädgårdar och genom hybridisering och selektering fått fram andra egenskaper och uttryck där exempelvis vissa perenner har blivit större, fått starkare färger och en del fyllda blommor (Hansson et al 2017). Kulturhistoriskt har många perenner länge fascinerat oss. De har använts som medicinalväxter i apoteksträdgårdar, vissa har varit religiösa eller romantiska symboler, och vissa har helt enkelt använts som köksväxter.

De flesta perenna vildarter har vi fått från Nordamerika, Europa och Asien. Införsel av de olika arterna i odling har skett vid mycket varierande tidpunkter (Bengtsson et al 1997). Eftersom nyttoaspekterna länge var viktigare än prydnadsvärdet spreds många krydd-, läke- och färgväxter via klosterträdgårdarna över Europa. I samband med utforskandet av nya kontinenter och dess flora infördes också nya arter till Europa, däribland temynta, flox och höstaster på 1700-talet.

3.3. Livslängd och konkurrens

Livslängden hos perenner varierar mycket, vissa perenner kan leva i decennier medan andra efter bara några år får en starkt försämrad vitalitet eller dör. (Bengtsson et al 1997). Detta är något som kan vara viktigt att känna till för en snittblomsodlare så att man vet vad man investerar i och kan förvänta sig. Arter och sorter som snabbt når sitt prydnadsvärde är relativt kortlivade och de långlivade kan behöva flera år på sig för att uppnå det (Bengtsson et al 1997). Faktorer som påverkar livslängden i odling är jordförhållanden, ogräskonkurrens, skötsel samt angrepp av sjukdomar. Nedan beskrivs några exempel på erfarenheter av perenners livslängd i Europa. Det kan dock skilja sig hos en perenn i ett specifikt område samt i en och samma trädgård på grund av mikroklimatets påverkan. Gruppindelningarna nedan kommer från Perennboken.

Grupp 1. Detta är perenner som efter 2-3 år starkt minskar i vitalitet. Efter redan första och andra året når de sin bästa utveckling. Man kan få intryck av att de har större livslängd då vissa arter självsår sig rikligt.

Exempel på perenner i denna grupp: *Anchusa azurea*, *Anthemis tinctoria*, *Aquilegia vulgaris*, *Gaillardia spp*, *Geranium renardii*, *Knautia macedonica*, *Papaver croceum*, *Primula japonica*, *Pulmonaria*.

Grupp 2. Perenner som efter 3-4 år minskar i vitalitet. År 2-3 efter plantering når de sin bästa utveckling. Med god skötsel förlängs livslängden.

Exempel på perenner i denna grupp: *Aster alpinus*, *Aster amellus* rödblommiga sorter, *Chrysanthemum maximum* spp, *Heuchera sanguinea*, *Echniacea purpurea*.

Grupp 3. Perenner som efter 3-4 år minskar i vitalitet. De har sin bästa utveckling andra till fjärde året.

Exempel på perenner i denna grupp: *Doronicum* spp, *Helenium* spp, *Primula x pruhoniana*, *Polemonium* spp, *Symphyotrichum novi-belgii*, *Hylotelephium spectabile*.

Grupp 4. Perenner som trivs i 5-6 upp till 10 år på rätt plats och vid god skötsel. Under år 2-5 har de bästa utvecklingen.

Exempel på perenner i denna grupp: *Achillea filipendulina*, *Aster novae-angliae* spp, *Delphinium*, *Dicentra spectabilis*, *Geranium phaeum* (frösår sig rikligt), *Iris Barabata-Elatior*, *Kirengeshoma palmatum*, *Phlox Paniculata*-hybrider, *Monarda didyma* spp, *Solidago* spp.

Grupp 5. Perenner som trivs under lång tid, på rätt plats och vid god skötsel har de hög vitalitet även efter 5-10 år.

Exempel på perenner i denna grupp: *Actaea* spp, *Anemone huphensis*, *Aruncus dioicus*, *Astillbe-Arendsii* bybrider, *Baptisia australis*, *Helleborus* spp, *Hosta* spp, *Paeonia* spp, *Rudbeckia laciniata*.

3.4. Övervintring hos perenner

Att ange växters härdighet via de 8 klimatzonerna i Sverige fungerar bra när det gäller vedartade växter men inte för perenner (Perennagruppen 2021). Då de flesta perenner övervintrar under jorden påverkar inte breddgraderna i samma utsträckning. I januari 2021 släppte Perennagruppen nya övervintringsbokstäver på ca 1500 perenner efter 40 år av det gamla systemet som är beskrivet nedan.

- A. Fullständigt härdig i hela landet utan åtgärder.
- B. Kan odlas i hela landet på skyddat och väl-dränerat läge.
- C. Kan odlas i stora delar av landet på skyddat och väl-dränerat läge.
- D. Kan bara odlas i landets gynnsamma delar.

I det nya systemet har de minskat det geografiska lägets betydelse till att istället utgå från sannolikheten för lyckad övervintring (Perennagruppen 2021). Efterhand kan några enstaka perenner behöva byta kategori, men det ger ett mer långsiktigt system som inte kommer behöva justeras med klimatet och dess förändringar i temperatur och hur länge snön blir liggandes exempelvis. Det är viktigt att jordförhållandena är bra så att rötterna trivs. Hur olika perenner klarar vintern beror på om de fått växa i rätt läge för just dem, alltså i rätt ståndort. Växternas utveckling beror på om ljus- och fuktförhållanden har varit optimala, och det påverkar också övervintringsförmågan. Vissa perenner kräver ett väl-dränerat läge för sin tillväxt och övervintring. I många fall är just stående fukt under vintern den stora fienden. Har man en väl-dränerad jord i svårare förhållanden kan en del känsliga och värmekrävande perenner trots det övervintra. Det står nu tydligt utskrivet i de nya övervintringsbokstäverna med en asterisk (*) angiven efter bokstaven att den växten behöver ett väl-dränerat läge. Det nya systemet är mer en beskrivning av vilka oddsen är för att lyckas. Nedan följer de nya övervintringsbokstäverna.

- A.** Övervintrar pålitligt
- A*.** Övervintrar pålitligt i väl-dränerat läge
- B.** Övervintrar vanligtvis
- B*.** Övervintrar vanligtvis i väl-dränerat läge.
- C.** Övervintrar ibland
- C*.** Övervintrar ibland i väl-dränerat läge.
- D.** Övervintrar inte
- Erfarenhet saknas

3.5. Mikroklimat

I en och samma trädgård är det inte ovanligt med många klimatzoner (Hansson 2017). Det beror på vilka förhållanden som råder på platsen, är det mycket eller lite av sol, vind, skugga och vatten. Allt detta påverkar mikroklimatet och ger växterna olika förutsättningar. Kalla vindar och blöta jordar avskyr de allra flesta växter. Vad som är bra jord beror egentligen på vad man vill odla. Man kan förbättra mikroklimatet genom att plantera intill vindskyddande plank, häck, eller värmelagrande husväggar, stenmurar eller skydda rötterna genom att plantera i väl-dränerad jord. Tar vi exempelvis *Delphinium* storridarsporrar så behöver de stödjas upp för att inte brytas av i vinden, så de placeras med bäst förutsättningar i ett vindstilla läge i full sol samt stötts upp för att kunna ge så bra skörd som möjligt.

Figur 3. Till vänster: *Delphinium* Elatum-Gruppen 'Galahad' (Perenner.se 2020)

Figur 4. *Delphinium* Elatum-Gruppen 'Astolat' (Perenner.se 2020)

3.6. Jordförbättring

Man kan i de flesta fall förbättra jorden på växtplatsen med ganska små medel om man regelbundet tillsätter sånt som fattas (Hansson 2017). Har man en tung lerjord håller den mycket vatten och näring, men blir kall under vintern och tar tid att värma upp på våren. Genom att tillföra kompost, torvmull och grus blir den mer porös. För att en sandig jord ska bli mer fuktighetsållande kan man tillföra

torv, bark och kompostjord. Naturliga ämnen som kompost och naturgödsel, helt enkelt organiskt material är bra och är mat för mikroorganismer som då får fart och bryter ned materialet så att näringen blir tillgänglig för växterna. Samtidigt som dagmaskarna äter luckrar de jorden.

Enligt (Benzakein 2017) är jordens hälsa a och o. Varje år tar de jordprover i sin snittblomsodling för att se vad som behöver tillsättas i mineral och gödselväg. Det ska helst tillföras på hösten för att bli växttillgängligt. Komposten är en huvudingrediens när det kommer till att bygga jorden. När så mycket biomassa skördas och fraktas iväg varje år måste det tillföras lika mycket som det tas bort. På våren några veckor innan plantering tillförs 5-10 cm kompost och en bra dos av organiskt gödsel i deras odling.

3.7. Perenners konkurrensförmåga

Förmågan hos perenner att tåla konkurrens från annan växtlighet varierar starkt (Bengtsson et al 1997). Att vissa arter har spridit sig till vår svenska natur visar att de klarar den starkaste konkurrensen, två exempel på det är kanadensiskt gullris *Solidago canadensis*, och björnloka *Heracleum sphondylium* där den sistnämnda nu är en invasiv art i Sverige. Bekämpning av björnloka är mycket kostsamt och kräver stora arbetsinsatser.

Till skillnad från starka konkurrenterna finns det vissa arter som i princip inte tål någon konkurrens alls för att dö ut (Bengtsson et al 1997). Där har vi sorter av britisssommar-aster och riddarsporre exempelvis. När det kommer till de svaga konkurrenterna kan man se att de härstammar från områden med väldigt olik klimat än Sveriges, och att många sorter har gått igenom en lång växtförädling. Till de starka konkurrenterna hör framförallt rena arter eller sorter som endast skiljer sig lite från den ursprungliga arten. När det handlar om perennplanteringar är en förutsättning för att lyckas att man väljer växter med liknande konkurrensstrategi, så att de inte konkurrerar ut varandra (Hansson 2017).

3.8. Spridning och förökning

Perenner behöver ofta delas efter några år för att hållas vackra och friska (Hansson 2017). Fördelen av att dela är att man samtidigt får fler av dem. Hosta är lätta att dela om man vill få fler och det görs på våren när bladskotten börjar komma upp. Får man delade klumpar med sex-tio skott så ger det redan första året en rejäl planta. Helenium däremot behöver delas vart fjärde eller femte år. Perenner sprider sig på olika sätt. Vissa växter har utlöpare, revor där nya plantor bildas, däribland höstanemoner. Dessa små plantor som bildas kan enkelt klippas av och krukas in eller sätts på den nya växtplatsen direkt. Löjtnantshjärta och nunneört har rhizomer och de är också lätta att föröka. Man gräver försiktigt upp plantan och delar rhizomerna så att man får ett par noder på varje del. De bör drivas fram i en låda där de täcks med knappt en centimeters lager av jord. När de nya plantorna visar sig omplanteras de till kruka eller sätts ut på växtplatsen direkt. Sticklingsföröka går också bra på perenner. Det vanligaste är att man tar toppsticklingar eller basalsticklingar. Det går också bra att fröföröka de allra flesta perenner, men då gäller det frösådd av arter och fröäkta sorter för att bli som moderplantan. Frösådd av sorter som ett resultat av korsningar kan bli lite hur som helst. Det kanske vissa tycker är kul och spännande men man ska vara medveten om skillnaderna som kan uppstå vid frösådd.

4. Resultat

4.1. Skörd och hållbarhet efter skörd

När det gäller snittblommor är hållbarheten i vas väsentligt och det är många faktorer som påverkar den. Grunden till detta läggs hos odlaren, får växten växa under goda odlingsbetingelser kan den lagra in mycket näring som reserv, så kallad torrsubstans (Trygg 2001). När den sedan skärs av kommer den att klara sig längre. Det är också viktigt att växten får allt den behöver så det skapas de långa stjälkar som efterfrågas för en snittblomma. Förvarar man dessutom blommorna i en kyl så andas blommorna långsammare och den egna näringen håller längre.

För att säkra kvaliteten och hållbarheten finns det en hel del att tänka på. Använd alltid vassa och rengjorda sekatörer vid skörd (Benzakein 2020). Slöa och rostiga skär är både frustrerande att använda och de kan skada stjälkarna. De kan slita sönder eller trycka ihop stjälkarna istället för att göra ett bra snitt, och man riskerar då att kärlrören tryckts ihop så att de sämre kan suga upp vatten. Det är därför viktigt att investera i sekatörer av hög kvalitet, att hålla dem vassa samt tvätta dem efter varje användning. Största orsaken till att snittblommor inte håller länge beror på bristande vattenförsörjning (Trygg 2001). Förlorar blomman bara 10% av sin normala mängd vatten finns det en risk att den inte kan återhämta sig. Vilket oftast beror på att blommans förmåga att dra upp nytt vatten har förstörts eller hämmats av olika anledningar. Därför är det av största vikt att inte skada kärl och silrör vid avskärning och att sedan hålla dem öppna.

4.1.1. Skörd vid rätt tidpunkt

Vilken tid på dygnet är det egentligen bäst att skörda? Tidig morgon eller kväll är den optimala tiden, för då är blommor och lövverk som mest saftspända (Benzakein 2020). Skulle man istället skörda blommor på dagen när det är som varmast vissnar de snabbare och får det svårare att återhämta sig än de som plockats vid kallare temperaturer. Det finns olika syn på detta, enligt Björn Trygg (2001) ska den teoretiskt optimala tidpunkten vara just mitt på dagen då de har störst torrsubstans.

4.1.2. Använd alltid rena hinkar och vaser

Hinkar och vaser där snittblommorna placeras ska vara rengjorda och sanerade, det går att använda exempelvis varmt vatten och tvål (Benzakein 2020). Är det svårt att komma åt kan man skölja och skaka med sand inblandat i vattnet som då slipar bort kalk och smuts (Trygg 2001). Har man väldigt smutsiga kärl är det bra att ställa över natten med en ättikspritlösning i. Då med 1 del ättiksprit + 3 delar vatten. Glöm inte att diska efter med diskmedel samt skölja noga. Du kan tänka att vaser och hinkar ska vara rena nog att du själv vill dricka ur dem (Benzakein 2020). Detta är viktigt för att undvika att smuts och bakterier, annars täpper till kärlrören som ska förse snittblomman med vatten och annars försämrar vaslivet avsevärt.

Om man kan placera blommorna i vatten direkt vid skörd förlängs vaslivet, ta därför med vattenhinkarna ut i odlingen (Benzakein 2020). Se till att alla stjälkar är en bra bit under vatten för att försäkra att de oavbrutet når vattnet då färskas blommor dricker rikligt de första dagarna. I samband med skörd plocka av nedre hälften av bladen på stjälken så att de inte smutsar ned vattnet när de bryts ner. Det underlättar samtidigt med färre blad då mindre vatten behövs för att hålla blomman saftspänd.

4.1.3. Stjälklängd

En lång stjälk är väsentligt för att snittprodukten ska vara användbar och mångsidig (Benzakein 2020). Se till att vid skörd ta så lång stjälk som det går utan

att påverka växten negativt. Tar man mycket och långt ner på plantan svarar växten med att skicka ut ännu fler stjälkar från basen. Det resulterar i fler och längre stjälkar som är lättare att använda i arrangemang. Samtidigt som det gör det möjligt att ta ett högre pris för dem vid försäljning.

4.1.4. Skörd i rätt stadie

Att ha kunskapen för att vid exakt rätt tid skörda är a och o (Benzakein 2020). Denna tidpunkt varierar från art till art och de kräver olika knep. Skördas vissa blommor för tidigt slår de aldrig ut eller vissnar. Skördar man istället andra för sent kan de tappa alla sina kronblad och håller då ingenting i vas. För mer information se i den sammanställda listan av perenner där vasliv och skördetid står med under respektive art. En generell regel man annars kan gå efter är att plocka snittblommor när de är en tredjedel till hälften öppna (Benzakein 2020). För om blommorna hinner pollineras av bin så kommer de att börja sätta frö och deras hållbarhet blir då mycket försämrade. När det gäller lövverk eller utfyllnad till snitt är det viktigt att skörda efter att de hunnit mogna och blivit mer fasta i stjälken. Skakar man på dem ska de inte böja sig utan vara mer stela och fasta. Skördas de för tidigt varar de inte lika länge i vas och vissnar ofta omgående.

4.2. Behandling av olika stjälkar

Stjälkar brukar delas in i olika kategorier: mjuk, medelhård och hård stjälk och de ska behandlas lite olika efter skörd enligt Trygg (2001). Gemensamt för samtliga stjälkar är att de bör kylförvaras i en temperatur på + 4-8° C när blommorna vattendrar (blir saftspända). Det kan ta mellan 2-10 h beroende på konditionen hos blommorna, lufttemperatur och varierande tid blommor tar på sig att vattendra. Fakta nedan om olika stjälkar härstammar från Trygg (2001).

4.2.1. Mjuka stjälkar

Flertalet sommarblommor anses ha mjuka stjälkar, men även andra som exempelvis *Anemone*, *Antirrhinum*, *Calendula*, *Iris spp*, *Lathyrus odoratus*, *Ranunculus spp*, med flera, samt *Allium spp* och *Narcissus spp*.

De bör placeras i en vattentemperatur på 20° C. Slockar blommorna kan man sätta ett pappersstöd runt dem så att de inte blir krokiga medan de drar upp vatten. Skär av stjälken ca 1 cm med vass kniv och placera snabbt i vatten.

4.2.2. Medelhårda stjälkar

Exempelvis *Achillea spp*, *Aconitum spp*, *Callistephus*, *Campanula spp*, *Delphinium spp*, *Dianthus spp*, *Echinops spp*, *Paeonia spp*, *Phlox spp*, *Rosa*, *Scabiosa spp*, *Solidago spp*, *Veronica spp* med flera.

De bör placeras i vattentemperatur på 30° C och kan stödjas upp med papper, silkespapper är då bäst. Gör ny snittyta och skär av stjälken ca 2 cm.

4.2.3. Hårda stjälkar

Exempelvis *Aster spp*, *Astillebe spp*, *Krysantemum spp*, *Forsythia spp*, *Gypsophila paniculata*, *Lysimachia spp*, *Matthiola spp*, *Prunus spp*, *Rosa*, *Syringa spp*.

De bör placeras i en vattentemperatur på + 40-50 ° C. Snitta stjälken ca 3 cm och placera snabbt i vatten. Skrapa gärna av 5 cm nedtill på stjälken.

4.3. Behandling för olika behov

Nedan följer istället råd från Benzakein (2020) vid olika arter och typer av stjälkar för att få ett så långt vasliv som möjligt vid skörd och efter skörd.

4.3.1. ”Smutsiga” blommor

Vissa blomtyper är kända som ”smutsiga blommor” (Benzakein 2020). De gör vattnet grumligt väldigt snabbt även om hållbarhetsmedel är tillsatt.

Krysantemum, solrosor, rudbeckia, röllika och zinnia är några exempel på dessa. För att förlänga deras vasliv kan man addera några droppar blekmedel tillsammans med hållbarhetsmedel.

4.3.2. Slockande blommor

Många blommor och lövverk är fantastiska i vas men det är svårt att få dem att dricka tillräckligt efter skörd (Benzakein 2020). Då är lösningen att doppa deras stjälkändar i kokande vatten eller hålla under en öppen låga med exempelvis en gasolbrännare i 7-10 sekunder, eller tills du ser att stjälken ändrar färg och textur. Håll själva blomman utanför vattenångan så att den inte påverkas. Placera dem sedan i en vas med kallt vatten. Denna metod fungerar bra på basilika, stor vaxblomma, isländsk vallmo, mynta och doftpelargon, men kan testas på allt som gärna slockar.

4.3.3. Blödare

Vissa blommor innehåller en toxisk växtsaft som kan skada andra blommor vid arrangemang om inget görs (Benzakein 2020). Detta gäller exempelvis *Euphorbia* och *Narcissus*. När det gäller *Euphorbia*, doppa stjälkändarna 7-10 sekunder i kokande vatten för att stoppa flödet av växtsaften. *Narcissus* ska efter snitt placeras i egen hink i 3-4 h innan de blandas med andra blommor. Skär inget nytt snitt för då börjar växtsaften rinna igen. Använd handskar och ha gärna tröja med långa armar då saften kan irritera huden.

4.3.4. Vedartade stjälkar

Många buskar och träd är fantastiska i vas men kan vara dåliga på att suga upp vatten (Benzakein 2020). Man bör direkt avlägsna nedre hälften av bladen på stjälken efter skörd. Använd sedan en grov sekator för att dela på stjälken vertikalt 5-10 cm upp och placera dem direkt i kallt färskt vatten och låt dem vila tills de

ska arrangeras. Trygg (2001) har en annan åsikt, där man istället ska kokbehandla de vedartade stjälkarna för att underlätta vattenupptagningen. Han skriver även att dagens blomsorter inte har så hårda stjälkar att de inte kan dra upp vatten. Där motsäger sig Benzakein (2020) och kokbehandlar en del blommor som gärna slokar utan en kokbehandling.

4.4. Vila

Det är lätt att vilja gå direkt från skörd till att göra arrangemang utan att låta snittblommorna få stå orörda och dra upp vatten innan (Benzakein 2020). Detta är ett kritiskt moment som ofta förbises men är otroligt viktigt för att blommorna ska hålla längre. De ska gärna stå över natten, men allra minst 3-4 h innan de ska användas i djupt och kallt vatten. När de sedan ska användas skär man en ny snittyta, för att ytterligare underlätta för dem att dra upp vatten.

4.5. Förvaring

För att förlänga snittblommornas livslängd ska de inte utsättas för starkt ljus, värme eller något som avger etylen, som exempelvis mognande frukt, grönsaker eller barrväxter (Benzakein 2020). Då etylenet påskyndar mognaden även hos blommorna och förkortar vaslivet. Hitta ett svalt läge eller investera i en blomkyl, det är avgörande för att förvara blommor som håller längre. Håll snittblommorna borta från drag då det påskyndar transpiration och avdunstning som i sin tur förkortar deras hållbarhet (Trygg 2001). Genom att förvara i hög luftfuktighet och låg temperatur kan man minska avdunstningen. Av samma anledning tar man av de nedre bladen på stjälkarna.

4.6. Perenners olika växtsätt

Perenner har olika växtsätt och bidrar olika till buketter och rabatter. I listan under nästa rubrik är alla perenner utvalda för sin lämplighet som snittblommor.

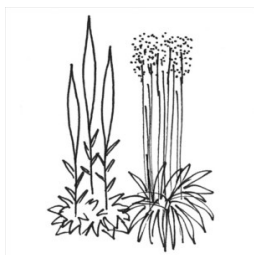
Egenskaperna varierar gällande färg, form, textur och blomningstid.

I buketter behövs en bas av strukturellt, stödjande lövverk och textur (Benzakein 2020). För att fånga uppmärksamheten behövs stödjande blommor, fokusblommor och luftiga element. Som odlare behöver man ha alla dessa ingredienser för att lyckas skapa härliga och tilltalande buketter. Nedan kan man se exempel på olika växtsätt som är vackra och erbjuder dessa olika texturer till buketter.

Figur 5 *Transparanta* (perenner.se 2021)

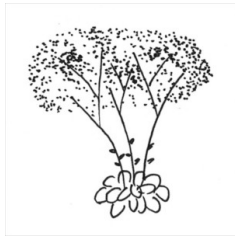
Exempel på transparanta: *Knautia macedonica*, *Sanguisorba officinalis*, *Scabiosa*.

Figur 6 *Vertikala* (perenner.se 2021)

Exempel på vertikala: *Calamagrostis*, *Ligularia przewalskii*, *Veronicastrum virginicum*,

Lavendelturm, Verbascum.

Figur 7 Skybildande (perenner.se 2021)

Exempel på skybildande: Gypsophila paniculata, Gillenia trifoliata, Thalictrum minus 'Rospiggen'.

Figur 8 Vävare (perenner.se 2021)

Exempel på vävare: Geranium, Alchemilla mollis, Artemisia absinthium.

Figur 9 Solitär (perenner.se 2021)

Exempel på solitär: Aconitum, Actaea, Paeonia, Anemone, Hemerocallis.

4.7. Lista över perenner som är bra till snitt

I listan står perennernas hårdighet, höjd, c/c samt önskvärt läge under varje art beskrivet för att visa hur de bör odlas. Hårdigheten står med stor bokstav och skiljer den sig inom arten så står den korrekta bokstaven utskriven efter sorten. Det finns med hur många dagar de håller i vas och i vilket stadie respektive art ska skördas för längst hållbarhet i den mån informationen har funnits. Kräver de någon speciell behandling innan eller efter skörd står det också med i listan. Endast ett urval av sorter presenteras inom varje art, för att visa vilka färger de erbjuder.

Perennerna är indelade efter blomningstid, exempelvis blommar tiden: juni-augusti. Observera att detta inte betyder att de blommar kontinuerligt den tiden som är utsatt. Det kan variera beroende på vart i Sverige man bor, på ståndorten och mikroklimatet. Allt det påverkar hur växten trivs på platsen och kan leverera. Namnen i listan är uppdaterade enligt SKUD och informationen är hämtad från källorna: Benzakein 2017 & 2020, Eriksson 1976, Floret Flower, Hansson 2017, Impecta, Perenngruppen, Perenner.se, Säve plantskola samt från svenska snittblomsodlares svar på de riktade frågorna.

4.7.1. Feb- april

Helleborus julrosor

Trivs oftast i näringsrik, djup och kalkhaltig jord. Hårdighet C-D. De har rhizomer och ett tuvlikt eller busklikt växtsätt med bladiga stjälkar. Förökas bäst med frö, delning bör endast ske efter delning men kan vara svår. Kan angripas av sniglar och snäckor samt svampsjukdomarna svartfläcksjuka och gråmögel, förebygg genom att hålla det torrt och rent under plantan. De är giftiga vid för stor mängd. På senare år har många hybridjulrosor kommit fram. De har enkla, fyllda samt halvfyllda i många olika färger.

Vasliv: 5-8 dagar, skörd måste ske i rätt stadie annars slokar de. Plocka först när de utvecklade fröställningen i centrum. Ju mer utvecklad fröställningen är desto stabilare och längre håller julrosen. En snittjulros klarar sig en dag utan vatten och passar därför till corsage eller blomkronor.

H. argutifolius stamjulros

Höjd 40-80 cm. Trivs i sol-halvskugga. Blomning feb-april. c/c: 50 cm. Sorter: **'Pacific Frost'** något rosarött bladverk, samt lägre än arten. Bör endast fröföroka. Kortlivad men självsår sig frikostigt.

H. dumetorum

Höjd 20-30 cm, sol-halvskugga. c/c: 35 cm. Blomning feb-april med ljusgröna hängande blommor i knippen med 2-4 st.

H. foetidus

Höjd 30-50 cm, halvskugga. c/c: 50 cm. Blomning feb-april, med klockformade, halvslutna, gulgröna blommor som ofta har en brunröd kant. Kortlivad men frösår sig frikostigt. Sorter: **'Wester Flisk'** rödbrun stjälk, fröäkt om separerad från andra arter

H. nigercors Höjd 20-30, halvskugga. c/c: 45 cm. Blomning dec-mars med vita blommor. Sorter:

'Green Corsican' vita blommor som går mot limefärg med tiden.

H. odorus liten doftjulros

Höjd 20-40 cm, halvskugga, c/c: 35 cm. Blomning dec-mars med gröna doftande blommor. Trivs i lätt kalkhaltig jord. Lättodlad.

H. x hybridus

Höjd 30-50 cm, tolererar sol men vill helst ha lätt skugga. Blomning mars-maj. Underart: *H. x hybridus* ssp. **abchasicus**, gröna blommor med purpurröd/rosa hinna, fläckig insida. *H. x hybridus* ssp. **Guttatus**, vita blommor, grönt öga och stora brunröda prickar på insida.

H. x sternii brun julros

Höjd 25-35 cm, sol-halvskugga. c/c: 40 cm. Blomning feb-april. Kan variera mycket i färg, höjd och bladverk. Klarar minst – 20° C men jorden måste vara väl-dränerad. Bör fröföroka. Sorter: **'Blackthorn Group'** rosa-anlupna grönvita blommor. **'Boughton Beauty'**

4.7.2. Maj-jun

Euphorbia palustris kärrtörel

Läge: Sol-halvskugga

Härdighet: B

Höjd: 80-140 cm

c/c: 50 cm

Vattendjup: 0-5 cm

Lättodlad, anspråkslös och robust med lång fågring. Föredrar lätt fuktig jord i varmt halvskuggigt läge. Kan odlas i rabatt men passar perfekt vid sump och vattenbryn. Har vacker orange höstfärg. Förökas på våren med frö, delas på sensommaren och man tar sticklingar på våren när nya skott dyker upp. Sticklingarnas snittyta ska doppas i ljummet vatten

för att stoppa växten från att blöda. Snittytan ska sen torka innan plantering. Sorter: **'Wahlenburgs's Glorie'** gul, 90cm.

Vasliv: 7-10 dagar, skörda när blommorna fått färg men inte öppnats helt. Var försiktig, använd gärna handskar då växtsaften kan irritera hud och ögon, doppa ändarna några sekunder i kokande vatten så slutar de blöda.

Euphorbia griffithii eldtörel

Maj-juni

Läge: sol-halvskugga

Härdighet: B, C

Höjd: 50-80 cm

c/c: 50cm

Smyckande röda stälkar som övergår i grönt med orangeröda högblad och gula honungsblad. Föredrar lätt fuktig jord i varmt halvskuggigt läge. Kan odlas i rabatt men passar perfekt vid sump och vattenbryn.

Vasliv 7-10 dagar. Hantera som *E. palustris*.

Sorter: **'Dixter'** mörkt orangeröda högblad med bladverk som skiftar i dova kopparter, 70-80 cm. **'Fireglow'** friskt orangeröda högblad och grönt bladverk med röd mittnerv, 70-80 cm.

Euphorbia griffithii eldtörel

Maj-juni

Läge: sol-halvskugga

Härdighet: B, C

Höjd: 50-80 cm

c/c: 50cm

Smyckande röda stälkar som övergår i grönt med orangeröda högblad och gula honungsblad. Föredrar lätt fuktig jord i varmt halvskuggigt läge. Kan odlas i rabatt men passar perfekt vid sump och vattenbryn.

Vasliv 7-10 dagar. Hantera som *E. palustris*.

Sorter: **'Dixter'** mörkt orangeröda högblad med bladverk som skiftar i dova kopparter, 70-80 cm. **'Fireglow'** friskt orangeröda högblad och grönt bladverk med röd mittnerv, 70-80 cm.

Euphorbia polychroma gulltörel

Läge: sol-halvskugga

Härdighet: B

Höjd: 30-50 cm

c/c: 30cm

Trivs i lätt fuktig jord i varmt halvskuggigt läge.

Vasliv 7-10 dagar. Hantera som *E. palustris*.

Sorter: **'Candy'** Mörkröda inslag på stjälk och bladverk, 60 cm. **'Lacy'** syn. Variegata, limegul blomma och vitstrimmiga blad.

Hesperis matronalis trädgårdsnattviol

Maj-juni

Läge: Halvskugga

Härdighet: B*

Höjd: 60-120 cm

c/c: 40cm

Lättodlad bienn eller kortlivad perenn som doftar underbart. Utmärkt biväxt. All trädgårdsjord funkar men utvecklas bäst i näringsrik och väl-dränerad jord.

Vasliv: 7+ dagar, skörda när en tredjedel av blommorna öppnats. Viktigt att veta att de fortsätter växa i vasen. Frökapslarna är fina som utfyllnad.

Sorter: **'Alba'** vit. **'Alba Plena'** vit, fylld. **'Pale lavender'** ljuslila.

Lunaria annua judaspenningar

Maj-juni

Läge: Sol-Halvskugga

Härdighet: A

Höjd: 60-100 cm

c/c: 35 cm

Trivs bäst i halvskugga på sandblandad, lätt och väl-dränerad jord men fuktig. Annuell eller Bienn ört vars fröställningar står långt in på hösten och är vackra i torkade

arrangemang. Blommorna är violetta, lila eller vita och väldoftande. Förökas med frö vår, försommar. Frösår sig lätt. Kan angripas av jordloppor.

Sorter: **'Alba'** vit. **'Munstead Purple'** mörkt purpur. **'Variegata'** violett, vitkantade blad.

Paeonia Pioner

Maj-juni

De trivs i djup, humusrik, fuktighetshållande jord men väl-dränerad. Får gärna vara något ler- och kalkhaltig jord. Ett soligt läge där några timmar med lätt skugga erbjuds är perfekt. De har köttiga, knöliknande jordstammar. Plantering görs på hösten, tillsatt gödsel och benmjöl. Gödsla varje år efter blomning. De trivs länge på samma växtplats. Vissa blomhuvuden är tunga och kan behöva stöd. Blommorna varierar i färger och kan vara fat, skål, eller bägarformade samt enkla, halvfyllda, fyllda eller anemonlika. Förökning sker enklast med delning på hösten tre-fyra år efter plantering. Pioner ofta fina frökapslar. Nematoder, piongråmögel, virus och rost är skadegörare.

Vasliv: 5-7 dagar, skörda när blomknoppen känns mjuk vid tryck (ungefär som en marshmallow). Kan förvaras i kyl i 2 veckor utan vatten, skär bara ett nytt snitt innan de ska användas så öppnar blommorna sig på 24 h i varmt vatten.

P x festiva bondpion A,B

Höjd: 60 cm. c/c: 60 cm. Blomning maj-juni. '**Alba plena**' stor vit fylld med rosa inslag. '**China Rose**' laxrosa, skålformad. '**Rosea Plena**' stor fylld mörkrosa. '**Rubra Plena**' välfylld djupröd, robust.

Höjd: 60-80. Blomning juni-juli. Förälder till tusentals sorter med färgskala åt vitt, rosa, rött ibland med inslag av laxrosa och aprikos. Förekommer unika gula sorter som är dyrbara. Några hybrider är exempelvis '**Bowl of Beauty**', '**Felix Crousse**', '**Festiva Maxima**', '**Miss America**', '**Reine Hortense**', '**Solange**'.

P, lactiflora luktpion A, B

Primula vivor

Maj-juni

Trivs i olika odlingsförhållanden, se under respektive art. Förökning sker genom delning och frö. Kan angripas av sniglar, snäckor, tvestjärtar, bladlöss samt virus och svamp.

Vasliv: 3-6 dagar. Doftar starkt.

P, chionantha vit snöviva

Trivs i sur till neutral, (djup) samt fuktig och måttligt till näringsrik jord. Blomning med vita trattformade blommor i maj.

P, japonica

Trivs i sur till neutral, djup och humusrik samt näringsrik och fuktig men väl-dränerad jord. Skir men robust och lättodlad. Blommar juni-augusti men purpurroda till vita blommor. Sorter: '**Alba**' vit '**Apple Blossom**' rosa, 40 cm. '**Miller's Crimson**' karminröd med mörkt öga. '**Postford White**' vit blomma med brunrött till orangegult öga.

4.7.3. Maj-juli

Geranium nävor

Blomning: Maj-juni-aug. Majoriteten är väldigt lättodlade och robusta. Trivs oftast i vanlig trädgårdsjord men vissa vill ha det torrare och i sol medan vissa fuktigare i mer halvskugga-skugga. Förökas enkelt genom delning, rotsticklingar och frö. Friska men kan angripas av rost, mjöldagg samt sniglar och snäckor.

Läge: sol-halvskugga-skugga

Härdighet: B, C

Höjd: 40 -120 cm

c/c: 30,40, 50 cm

G. nodosum blanknäva

Höjd 60-70 cm, halvskugga-skugga. Blomning juni-sept. Effektiv marktäckare vid torr skugga. Sorter: **'Svelte Lilac'** metalliskt rosa m mörka ådror. **'White Leaf'** rödviolett med vita oregelbundna kanter.

G. phaeum brunnäva

Höjd 50-70 cm, sol-skugga. Blomning maj-juli. Kräver utrymme, fenomenal marktäckare i djup skugga. Klipp ner efter blomning för att gynna nytt fint bladverk och eventuellt en andra blomning på hösten. Sorter: **'Album'** vit, ljusgrönt bladverk. **'Chocolate Chip'** extremt mörkbrun blomma. **'Margaret Wilson'** purpurblå. **'Rose Madder'** gammalrosa blommor. **'Samobor'** purpurviolett, lövverk med kraftigt ringliknande rödbruna markeringar.

G. psilostemon armenisk näva

Höjd 60-80 cm, sol-halvskugga. Blomning juni-juli med rödlila blommor med svart öga. Störvuxen, tuvbildande och sprider sig snabbt.

G. sylvaticum midsommarblomster

höjd 50-80 cm, sol-halvskugga. Härdighet: A. Robust och mycket härdig som trivs på fuktäng. Sorter: **'Album'** vit. **'Amy Doncaster'** blå med vitt öga. **'Mayflower'** violett med vitt öga, 50 cm

Geum nejlikrötter.

Maj-juli

Odla i många jordar men trivs bäst i fuktig och väl-dränerad jord. Förökas genom delning eller frö. Oftast problemfri.

Vasliv: 7 dagar, skörda när en fjärdedel till hälften av blommorna har öppnat sig på samma stjälk.

Geum 'Mai Tai'

Läge: sol-halvskugga

c/c: 35 cm

Härdighet: B

Trivs på fuktiga väl-dränerade jordar, undvik vinterfukt. Växer snabbt, och är tuvbildande. Blommorna är halvfyllda aprikosa.

Höjd: 40 cm

Geum cultorum praktnejlikrot

Läge: sol-halvskugga

Härdighet: -

Blomning maj-augusti. Mycket långlivad, bra i rabatt, stenparti, mur och tråg. Sorter: '**Lady Stratheden**' guldgula dubbla blommor.

Höjd: 45 cm

c/c: cm

Geum 'Mrs J. Bradshaw'

Sol-halvskugga. Härdighet: A, C. Höjd: 40-50 cm. Halvfyllda blommor i rött ca 4 cm stora sitter en eller flera per stjälk.

Geum 'Scarlet Tempest'

Höjd 60 cm, halvfyllda orange blommor i april-sept. A

Geum rivale 'Flames of passion'

Höjd 40 cm, blomning med nickande rubinröda blommor i juni-juli. B

Geum 'Totally Tangerine'

Höjd 60 cm, blommor rödorange med rosaröd kant juni-sept.

Trollius smörbollar

Maj-juli

Tål inte torka. Trivs i djup, fuktighetshållande, näringsrik och mullrik jord i sol-halvskugga. Perenner med upprätta stjälkar och boll eller skålformad blomma. Förökas på våren genom delning, rena arter kan fröförökas. Angrips ibland av bladlöss, virus eller mjöldagg. c/c: 35 cm.

T. x cultorum trädgårdssmörboll A

Höjd: 60-80 cm. Tuvbildande hybrid med stora bollformade blommor i nyanser av gult. Sorter: '**Alabaster**' ljusgul, 50 cm. '**Canary Bird**' kanariegul, 50 cm. '**Earliest of All**' mörkgul, 50 cm. '**Feuertroll**' orangegul, 50 cm. '**Goldquelle**' stor guldgul, 60 cm. '**Lemon Queen**' citron-limefärgad, 50 cm. '**Orange Princess**' orangegul, 75 cm.

T. europaeus smörboll A

Höjd: 50-70 cm. Vildväxande i hela Sverige. Klotformade gula blommor maj-juni. Sorter: '**Superbus**' citrongul, 60 cm.

Aquilegia chrysantha guldakleja

Läge: Sol

Härdighet: A

Höjd: 60-80 cm

c/c: 35 cm

Kortlivad perenn som trivs i näringsrik, fuktig men väl-dränerad jord. Behovet av fukt i jorden blir större i full sol. Förökas genom delning eller med frö. Frösår sig flitigt, men endast arterna blir fröäkt. Sorter: '**Yellow Queen**' Gyllengul, 70 cm

Aquilegia x cultorum

pastellakleja

Läge: sol-halvskugga

Härdighet: B

c/c: 35 cm

Lättodlad, blommor igen om de beskärs direkt efter första blomningen. Förökning sker främst med frö.

Sorter: **'Blue Star'**
Blå och vita blommor med långa sporrar,

50-70 cm **'Crimson Star'** Blommorna nickar och har röda foderblad, vita kronblad med röda sporrar, 45 cm.

'Koralle'
Korallfärgad, 50-70 cm. **'Maxistar'** Gul, 75 cm.

Aquilegia vulgaris akleja

Höjd 40-80 cm. Härdighet A. Blomning maj-juni med hängande blommor. Det förekommer även tvåfärgade och fyllda.

Sorter: **'Black Barlow'** fylld, purpursvart. **'Nivea'** vit. **'Nora Barlow'** fylld, rosaröda med vit kant. **'Ruby Port'** rubinröd. **'White Barlow'** fylld, vit.

Aruncus dioicus plymspirea

Juni-juli

Läge: Sol-halvskugga

Härdighet: A

Höjd: 120-200cm

c/c: 50 cm

Trivs i näringsrik och fuktighetshållande jord. Bör inte flyttas i

onödan. De vita blommorna skapar en stor, grenig och plymlik blomställning. Förökas efter blomning genom delning eller på våren med basalsticklingar. Går att fröså men

fröna behöver en kall period för att gro. Problemfri.

Vasliv: 7-10 dagar, skörda när hälften till trefjärdedelar av blommorna har öppnats.

Baptisia australis färgväppling

Juni-juli

Läge: Sol

Härdighet: B, A

Höjd: 70- 100 cm

c/c: 50 cm

Lättodlad, trivs i vanlig väl-dränerad trädgårdsjord men får bäst utveckling i full sol på djup, sandblandad lerjord. Enklast förökning med mogna frö. Oftast problemfri. Både blomma och blad passar till snitt.

Sorter: 'Alba' vit, 80-100 cm. '**Carolina Moonlight**' ljusgul, 90-110 cm. '**Purple Smoke**' blålila, 70 cm, A. '**Twilight Prairieblues**' vinröd och citrongul, 80-100 cm.

Campanula glomerata toppklocka

Juni-juli

Läge: Sol

Härdighet: A

Höjd: 20-70cm

c/c: 35 cm

Lättodlad, långlivad och robust. Trivs på

torra, kalkrika och väl-dränerade jordar. Blommor i toppställda klasar. Förökas genom delning vår och höst, och i febr-mars frösås rena arter och hybrider. Den sprider sig lätt i rabatter.

Sorter: '**Alba**' vit, 50 cm. '**Caroline**' vit och violett, 40 cm. '**Dahurica**' syn '**Speciosa**' Blåviolett, 40 cm. '**Superba**' Purpurviolett, 50 cm.

Centaurea macrocephala gulklint

Juni-juli

Läge: Sol

c/c: 40 cm

Härdighet: C

Trivs på näringsrik och mullrik och något lerhaltig jord. Uprättväxande med kraftig stjälk.

Höjd: 100-120 cm

Centaurea montana bergklint

Juni-juli

Läge: Sol

Härdighet: B

Höjd: 50-60 cm

c/c: 35 cm

Lättodlad, sprider sig snabbt och lätt med underjordiska utlöpare. Gynna en eventuell andra blomning genom att beskära efter första blomningen.

Sorter: **'Alba'** Vit. **'Carnea'** Rosa 60 cm. **'Grandiflora'** Blåviolett, 60 cm. **'Purpurea'** Rödviolett, 60 cm. **'Violetta'** Mörkviolett.

Digitalis purpurea fingerborgsblomma

Juni-juli

Läge: Sol-halvskugga

Kortlivad perenn (bienn) övervintrar med kraftig bladrosett. Trivs bäst på humusrik jord i skuggigt läge.

Härdighet: B*

Förökas med frö men den sprider sig otroligt generöst och då kan man istället flytta plantorna dit man vill. Giftig.

Höjd: 120-180 cm

c/c: 40 cm

Vasliv: 6-8 dagar

Sorter: **'Alba'** rent vit, 120 cm. **'Apricot'** aprikosrosa med gult i, 100 cm. **'Excelsior'** pastellfärger i mix av gult, vitt, purpur och rosa, 80 cm. **'Foxy'** vita,

rosaröda till gräddgula blommor med kastanjebruna fläckar på. **'Snow thimble'** vit 100 cm. **'Sutton's Apricot'** är prisbelönt för sin aprikosrosa färg, 90 cm.

Heuchera.

Juni-juli

Läge: Sol-halvskugga

Härdighet: A*, B*

Höjd: 40-70 cm

c/c: 30-40 cm

Trivs i mullrik gärna kalkhaltig jord i sol eller halvskugga. Bör omplanteras vart tredje år. Har täta bladrosetter med små blommor på höga blomstjälkar. Finns i många

färger på både blad och blomma, bladen kan vara grön, orange, röd, brunröd, vinröd, lila, metallic. En bra och vacker marktäckare. Förökas vår eller höst genom delning. Problemfri.

Vasliv: 7-10 dagar, skörda blommor när hälften av blommorna på en stjälk är öppna. Skörda bladen som utfyllnad nära marken för att få så lång stjälk som möjligt.

Iris x germanica tyskiris

Juni-juli

Läge: Sol

Härdighet: B

Höjd: 40-100 cm

c/c: 35 cm

Lättodlad på även torra jordar. Förökas genom delning. Går att

fröföröka arter men de behöver en köldknäpp för att gro. Har en blåviolett blomma med gulvitt skägg samt brunaktig ådring i juni. **'Floretina'** doftande vit blomma som svagt skiftar i blått.

Vasliv: 3-7 dagar, skörda när blomknopparna helt dykt upp. Ta bort visnade blommor så kommer det nya knoppar.

Iris Sibirica-gruppen rabattiris A

Sorter: **'Butter and Sugar'** gul, 80 cm. **'Caesar's Brother'** 100 cm. **'Silver Edge'** Sol-halvskugga, vill ha fuktig väl-dränerad jord, men går i bra trädgårdsjord. Blomman är blå med silvrig kant, juni-juli, 70 cm.

Tanacetum coccineum rosenkrage

Juni-juli

Läge: Sol

välldränerad sandig jord i sol.

Härdighet: A, B

Förökning via delning, rotsticklingar och frö.

Höjd: 40-90 cm

Sorter: **'Duro'** mörkröd, 80 cm.

c/c: 30 cm

'Eileen May Robinson' rosa 70 cm.

'James Kelway' mörkröd, 70 cm.

Kan odlas i vanliga trädgårdsjordar men får bäst utveckling på

'Robinson's Pink' rosa, 80 cm, A.

'Robinson's Red' röd, 80 cm, A.

'Scarlet Glow' mörkröd, 70 cm

Tanacetum corymbosum renfanekrage

Höjd: 70-90 cm

Vita små blommor med gula diskar i stora flockar. Lättodlad och kalkgynnad. Förökning via delning, rotsticklingar och frö.

Härdighet: A

c/c: 35 cm

Tanacetum parthenium mattram

Höjd: 30-60 cm

Kortlivad perenn. Blomning juni-september med vita 2 cm stora blommor. Sorter: **'Tetra White Wonder'** vit, fylld 55 cm.

Härdighet: A

c/c: 35 cm

4.7.4. Juni-Augusti

Achillea millefolium, Röllika

Läge: Sol

Karminröd, 60 cm. **'Paprika'**

Härdighet: A*

Orangeröd övergår till laxrosa, 60 cm. **'Red Beauty'** Vinröd mot

Höjd: 30-80 cm

rosaröd, 50 cm. **'Sammetriese'**

c/c: 35 cm

Mörkröd, 80 cm. **'Summervine'**

Mörkröd, 60 cm. **'Terracotta'**

Sorter: **'Apfelblüte'** lilarosa, 60 cm, blomning till september. **'Cerise Queen'** Cerise, 60 cm. **'Kelwayi'**

Skiftar mellan koppar, pudergult och brunt, 100 cm. **'Walther Funcke'** Terrakotta 50 cm

Achillea Galaxy-gruppen, Pastellröllika

Läge: Sol

Härdighet: C-A

Höjd: se respektive sort

c/c: 35

Sorter: **'Fanal'** Röda blommor, 70 cm. **'Hoffnung'** Gräddfärgade blommor, 70 cm.

'Lachsshönheit' Laxrosa, 60-80 cm. **'Summer pastels'** Blandade pastellfärger, ca 60 cm

Achillea ptarmica var. *multiplex*, Vitpytta.

Juni-aug

Läge: Sol

Härdighet: A

Höjd: 60 cm

c/c: 35 cm

Sorter: **'The pearl'**, **'Boule de Neige'** Fylld varietet av *A. ptarmica*. De föredrar fuktig jord men går även i vanlig trädgårdsjord. Förökning sker via delning eller toppsticklingar.

Alchemilla mollis jättedaggkåpa

Juni-aug

Läge: Sol-halvskugga

Härdighet: A

Höjd: 30-50 cm

c/c: 35 cm

Lättodlad och effektiv marktäckare. Blommor med limegula blommor i flocklika knippen. Trivs på alla slags jordar. Förökas lätt genom delning våren eller höst och kan frösås efter

blomning, den producerar många självsådda fröplantor. Kan angripas av mjöldagg.

Vasliv: 7-10 dagar, skörda när tre fjärdedelar av blommorna på en stjälk öppnats.

Sorter: **'Thriller'** stora gröngula blommor, välvuxen.

Astilbe

Juni-aug

Trivs i näringsrik, porös men framförallt fuktighetsållande jord i sol, eventuellt på något skuggig plats. Förökning sker genom delning på hösten då risken för att torka ut rötterna är mindre. Problemfri.

Vasliv: 4-10 dagar, skörda när hälften- till tre fjärdedelar av blommorna är öppna, och de översta knopparna är färgglada och svullna. Placera genast stjälken i vatten. Håll avstånd från frukter då *Astillbe* är extremt känsligt för etylen.

A. Arendsii-gruppen astilbe

Läge: Sol- halvskugga

Härdighet: A, B

Höjd: 40-120 cm

c/c: 40 cm

Blomning juli-sept med ca 45 cm långa plymer. Sorter: **'Amethyst'** lilarosa, 70-90 cm. **'Brautschleier'** vit, 70 cm. **'Bressingham Beauty'** rosa, 90 cm. **'Fanal'** mörkröd, 50 cm. **'Granat'** djupröd, 50 cm.

A. chinensis var. taquetii stor plymastilbe

Blomning aug- sept. Sorter: **'Veronica Klose'** mörkrosa, 40 cm. **'Visions in Red'** purpurrod, 45 cm.

A. Japonica-gruppen silverastilbe

'Bonn' mörkrosa, 50 cm. **'Bremen'** laxrosa, 50 cm. **'Deutschland'** vit, 80 cm. **'Montgomery'** mörkröd, 50 cm. **'Peach blossom'** ljusrosa, 40-50 cm. **'Red Sentinel'** rubinröd, 50 cm.

Astrantia stjärnflockor

Juni-aug

Läge: Sol-halvskugga

Härdighet: A

Höjd: 30-90 cm

c/c: 30 cm

Odlingsvärd, skirt utseende men robust. Trivs i näringsrik, fuktig men väl-dränerad humusjord. Förökas genom delning vår eller med färska mogna frö. Lång blomning. Problemfri. Passar att torka.

Astrantia carniolica alpstjärnflocka
Blekrosa blommor. Sorter: **'Rubra'** vinröd, 50 cm

Astrantia 'Lars'

Blomma samt svepeblad röda.

Astrantia major stjärnflocka

Vita eller rödlätta blommor med grönvita svepeblad. Sorter: **'Alba'** vit 60, cm. **'Canneman'** röd först, senare grönvit, 60 cm. **'Claret'** bordeauxröd, 60 cm. **'Roma'** rosa, 60 cm. **'Ruby Wedding'** mörkast av alla, och rubinröda skärmblad, 60 cm. **'Shaggy'** vitrosa, 100 cm.

Astrantia maxima kaukasisk stjärnflocka

Bra i lerjord. Sorter: **'Rosea'** rosa blomma samt svepeblad ljusrosa, 60 cm.

Bupthalmum salicifolium ljusöga

Juni-aug

Läge: Sol

Härdighet: B

Höjd: 40-50 cm

c/c: 40 cm

Lättodlad med generös blomning i klargult. Trivs i torr, mager sandjord och förökas med genom frö eller delning höst eller vår.

Campanula persicifolia stor blålocka

Juni-aug

Läge: Sol- halvskugga

Härdighet: A

Höjd: 60-100 cm

c/c: 35 cm

Långlivad och lättodlad, trivs inte i mager och lätt jord. Har på vintern en grön rosett av smala ljusgröna blad. Förökas genom frösådd och delning vår/höst.

Sorter: **'Alba'** Vit 60 cm. **'Alba Plena'** Vit fylld, 80 cm. **'Blue Bell'** Blå, 80 cm. **'Evert Nilsson'** Djupblå, fylld, 60 cm. **'La Belle'** Blåviolett, fylld, 50 cm. **'Moerheimii'** Vit, halvfylld, 60 cm. **'Powder puff'** Vit fylld. **'Snövit'** Vit fylld, 60 cm. **'Telham Beauty'** Ljusblå, 60-80 cm. **'White Bell'** Vit 80 cm

Coreopsis ögonblommor

Juni-aug

Läge: Sol

Härdighet: Varierar. C, D

Höjd: 40-70 cm

c/c: 35 cm

Vissa arter odlas som annuell då de kan vara lite knepiga. Trivs i full sol på näringsrik, gärna sandblandad och väl-dränerad jord. Blomningen kan upplevas snål, för att förlänga samt öka blomningen bör man klippa av vissna blommor efterhand. Bör klippas ned på hösten. Förökning sker genom delning samt frö. Kan angripas av snäckor och sniglar.

Vasliv: 7 dagar, slokar, så sätt stjälkar i vatten 7-10 sekunder.

C. grandiflora flicköga

Blomning juli-sept. Tuvbildande med färgstark blomma. Sorter: **'Early Sunrise'** halvfylld, mörkgul, orange mild mitt, 50 cm. **'Sonnenkind'** gul. **'Sunburst'** fylld, gul, 70 cm.

C. lanceolata solöga

Blomning juni-aug. Tuvbildande och rikblommande. Sorter: **'Grandiflora'** kraftigt gula stora blommor. **'Sterntaler'** guldgul med rödbrun cirkel runt disken, 50 cm.

C. verticillata höstöga

Blomning aug-sept. Buskigt växtsätt och mycket rikblommande. Sorter: **'Grandiflora'** mörkgul, 60 cm. **'Moonbeam'** citrongul, 40 cm.

Erigeron Speciosus-gruppen praktbinka

Juni-aug

Läge: Sol

Härdighet: B

Höjd: 60-80 cm

c/c: 40 cm

Vill inte ha det för torrt på sommaren men trivs i lätt, sandblandad jord. Arter kan fröförkas men namnsorter behöver delas eller tas sticklingar på då de inte blir frökta. Står de för torrt kan en del hybrider drabbas av mjöldagg.

Hemerocallis Dagliljor

Juni-aug

Läge: Sol-halvskugga

Härdighet: A, B

Höjd: 50-110 cm

c/c: 40 cm

Lättodlade. Trivs i väl-dränerad, fuktig och näringsrik jord i full sol till halvskugga. Vattna ofta samt gödsla var tredje vecka tills att knopparna visar sig. Bör delas

varannat eller tredje år för att behålla sin skönhet och spänst. Förökas genom delning tidig vår eller efter blomningen. Fröförökning går bra på rena arter. Kan angripas av bladlöss och rost. Eventuellt kan späda blad angripas av sniglar och snäckor. Det finns tiotusentals olika hybrider, exempelvis **'Catherine Woodbery'** blekrosa, 80 cm. **'Joan Senior'** gräddvit, 50 cm.

Sanguisorba pimpineller

Juni-aug

Trivs i fuktig, måttligt näringsrik men väl-dränerad jord som ej får torka ut i sol-halvskugga. c/c 40 cm. Har rhizomer och blommorna sitter i täta avlånga ax. Bladen doftar gurka. Förökas genom delning vår och höst. Problemfri.

Vasliv: 7 dagar, skörda när blommorna får färg.

S. canadensis kanadensisk pimpinell
A, B

Höjd: 150-200 cm. Blomning juli-oktober. Har gröna knoppar och fluffiga vita blommor med långa vita ståndare. Blommar nerifrån och upp.

S. hakusanensis nickpimpinell A, B

Höjd: 40-60 cm. Blomning juni-augusti. Rikblommande med lilarosa blommor i överhängande blomax. Bladen är silvriga på undersidan.

S. menziesii brunpimpinell C

Höjd: 70-90 cm. Blomning maj/juni-juli med först mörkröda sedan brunröda ax.

S. obtuse rosenpimpinell

Höjd: 30-80 cm. Blomning aug-september med blekrosa ax med långa utskjutande ståndare. Sorter: **'Alba'** vit, 80 cm.

S. officinalis blodtopp A, C

Höjd: 50-120 cm. Blomning juni-augusti med täta små röda ax, ofta med röda blomstänglar. Sorter: **'Pink Tanna'** rosa, 90 cm. **'Tanna'** mörkröda klotliknande ax, liten blodtopp, 60 cm.

S. tenuifolia hängpimpinell

Höjd 100-120 cm. Trivs på fuktiga jordar. Blomning juli-september med hängande rödlätta blommor i ax. **'Alba'** vit, 150 cm. **'Pink Elephant'** rosaröd, 175 cm.

Silene glimmar

Juni-aug

Odlas i full sol eller halvskugga i väl-dränerad och måttligt näringsrik jord. Typiskt för släktet är att foderbladet ofta är uppblåst.

Vasliv: 7-10 dagar.

S. dioica rödblära B

Höjd: 30-80 cm. c/c: 35. Mjukhårig. Blommar i rosarött i greniga

knippen. Sorter: **'Plena'** rosa, fylld, 40 cm.

S. uniflora strandglim B

Höjd 15-30 cm. Blommorna är vita och 2-3 cm vida, sitter ensamma eller i glesa knippen. Har greniga stjälkar med vedartad bas. Sorter: **'Swan lake'** vita, välfyllda, liknar nejlika, 20 cm.

S. vulgaris smällglim

Höjd: 35-40 cm. Blommorna är vita. Sorter: **'Blushing Lanterns'** 45-70 cm.

4.7.5. Juni-september

Knautia Åkerväddar

Odlas gärna i torr och väl-dränerad jord som är lagom näringsrik. Förökas med basalsticklingar på våren eller på hösten med frö. Kan angripas av bladlöss.

K. arvensis åkervädd
B*

Höjd: 30-90 cm. Sol-halvskugga, c/c: 30 cm. Blomning juni-augusti med lilarosa blommor. Sorter: **'Albion'** vit, 100 cm.

K. macedonica
grekvädd B*

Höjd 50-70 cm, Sol. c/c: 35 cm. lång och skir blomning med bordauxfärgade

blommor. Sorter: **'Mars Midget'** vinröd, kompakt och låg, 40 cm. **'Red night'** mörkröd 70 cm.

Kniphofia fackelliljor

Juni-sept

Trivs djup näringsrik fuktig jord, men väl-dränerad, gärna sandig jord i sol-halvskugga. Bildar tät rosett med meterhöga stänglar med utmärkande blomställning. Kan behöva vattnas vid blomning vid torrt väder. Förökas genom delning på våren av etablerade bestånd. Frösår sig. Problemfri.

Vasliv: 7-14 dagar

K. Cultorum-gruppen rabattfackellilja D-C

Höjd 70-100 cm, sol. c/c: 40 cm. Blomning juni-augusti. Sorter: **'Alcazar'** orange/röd, 70 cm. **'Green Jade'** grön/ gräddvit. **'Royal Standard'** röd/gul, 80 cm.

K. uvaria fackellilja B*

Höjd: 80-130 cm. Sol. c/c: 40 cm. Blomning juli-september, där blomställningen har tre färger röd, orange och gul. Sorter: **'Grandiflora'** gul/röd med långa blomklasar och stora blommor, 80-90 cm.

Leucanthemum x *superbum* jätteprästkra

Läge: Sol

Härdighet: B-A

Höjd: 25-100 cm

c/c: 35 cm

Trivs i väl-dränerad näringsrik och måttligt fuktig jord i full sol. Förökas genom delning eller sticklingar, arter kan frösås.

Sorter: **'Alaska'** Vit, stadig, lång blomning, 80 cm. **'Christine Hagemann'** Vit, fylld, 80 cm. **'Crazy Daisy'** Vit, fylld med fransiga kantblommor, 60 cm. **'Phyllis Smith'** vita smala fransiga kantblommor, 60 cm. **'Polaris'** vit 90 cm. A. **'Silberprinzesschen'** stora enkla blommor, 35-50 cm. **'Snehurka'** Vit fylld, 80 cm. **'Sunny Side Up'** Vit med stor gul disk, 75 cm. **'Supra'** Vit 70 cm. **'Wirral Supreme'** fylld vit, 80 cm. A

4.7.6. Juni-oktober

Delphinium Belladonna-gruppen praktriddarsporre

Läge: Sol

Härdighet: A, A*

Höjd: 60-150 cm

c/c: 35 cm

Trivs på vindskyddat läge i näringsrik, väl-dränerad jord i full sol. De högre riddarsporrarna behöver bindas upp längs hela stjälken, annars kan de knäckas där bindningen upphört. Typiskt är glesa blomklasar med enkla blommor.

Förökas genom delning på sensommaren alternativt med basalsticklingar på försommaren, de kan också fröförökas. De kan angripas av mjöldagg, det finns en del mer eller mindre resistent sorter.

Vasliv: 6-8 dagar, skörda när 1/4-1/3 av blommorna på en stjälk öppnat sig.

Sorter: **'Atlantis'** Mörkblå, 100cm
'Bellamosum' Mörkblå, 120 cm.
A*. **'Casa blanca'** Vit, 120 cm.
A*. **'Moerheimii'** Vit, skir
'Völkerfrieden' Ljusblå

Leucanthemum vulgare prästkrage

Juni-okt

Läge: Sol

Vita blommor med stora gula diskar. Lättodlad och förekommer vilt på kulturmark i nästan hela landet.

Härdighet: A

Höjd: 20-90 cm

Sorter: **'Maikönigin'** Större blommor än *L. vulgare*. Själsår sig mycket, 70 cm

c/c: 35 cm

Scabiosa fältväddar

Juni-okt

Trivs i väl-dränerade och lätt, måttligt närings- och humusrik samt kalkhaltig jord i sol. Avskyr vinterväta. c/c: 35cm. Förökas genom delning på våren eller med

basalsticklingar. Kan angripas av spinnkvalster och mjöldagg.

Vasliv: 7-10 dagar, skörda när blommorna är i knoppstadiet eller endast delvis öppna.

S. caucasica höstvädd B*

Höjd: 50-80 cm. Sol. Blomning i juni-oktober i ljusblått eller lavendelblått, ca 6-8 cm vida korgliknande blommor. Sorter: **'Alba'** vit, 60 cm.

'Clive Greaves' lavendelblå, 70 cm. **'Isaac House'** vit med blå nyanser, fylld, 60 cm. **'Kompliment'** mörkblå. **'Miss Wilmot'** gräddvit, 60 cm. **'Nachtfalter'** blåviolett. **'Perfecta'** blå, 60 cm. **'Perfecta Alba'** vit, 60 cm. **'Stäfa'** mörkblå, 60 cm.

S. columbaria fältvädd C, B*

Höjd: 50-60. Blomning juni-september med lila blommor. Vildväxande på torra kalkrika jordar som Öland, Gotland och Skåne. Sorter: **'Butterfly Blue'** ljusblå, 30 cm.

S. ochroleuca gulvädd C,B*

Höjd: 60 cm. Blomning juli-september med primulagula blommor, ca 2 cm vida. Bienn eller kortlivad perenn. Frösår sig givmilt.

4.7.7. Juli-augusti

Angelica archangelica kvanne angelika

Läge: Sol-halvskugga

Härdighet: A

Höjd: 75-175 cm

c/c: 75

Bienn eller kortlivad perenn med kraftiga stjälkar och gröngula vida blomflockar på 20-25 cm. Kräver mycket vatten vid torka. Trivs i djup, näringsrik och fuktig jord eller i skugga i sandblandad lera. Mycket

pollen som småkryp gynnas av. Ätlig, hela växten kan användas till smaksättning i bakverk och efterrätter. Förökas med frö, frösår sig. Problemfri vanligtvis, eventuellt sniglar, snäckor och mjöldagg.

Vasliv: 7-10 dagar, skörda när den primära flocken är öppen och sidoflockarna börjar öppna sig, alternativt låt allt gå i frö och plocka när de mognat.

Angelica gigas rödkvanne

Juli-aug

Läge: Sol-halvskugga

Härdighet: A

Höjd: 140 cm

c/c: 50 cm

Tuvbildande bienn eller kortlivad perenn med purpurfärgad stjälk samt

blommor som sitter i halvrunda, täta flockar på 10 cm. Blommor andra och tredje året. Förläng livslängden genom att ta bort blomstjälken innan den sätter frö.

Vasliv: 7-10 dagar.

Delphinium Elatum-gruppen trädgårdsriddarsporre

Juli-aug

Läge: Sol

Härdighet: B, A

Höjd: 120-200 cm

c/c: 35

Trivs i full sol på näringsrik och väl-dränerad jord gärna i ett vindskyddat läge. De är högväxta och har blommiga blomsterklasar. Behöver bindas upp. Giftig.

Vasliv: 6-8 dagar, skörda när 1/4-1/3 av blommorna på en stjälk öppnat sig.

Sorter: **'Coral sunset'** Korallfärgad, 100 cm. **'Fanfare'** Halvfylld, lilarosa med vitt öga, 180 cm. **'Sarita'** Fylld, lavendelblå, 100 cm. **'Strawberry Fair'** Fylld, rosaröd med stort vitt öga, 200 cm. **'Sandpiper'** Halvfylld, vit med mörkbrunt öga, 120 cm.

Digitalis ferruginea brun fingerborgsblomma

Juli-aug

Läge: Sol-halvskugga

Härdighet: B*, C

Höjd: 120-180 cm

c/c: 50 cm

Kortlivad perenn som övervintrar med kraftig bladrosett. Trivs bäst

på humusrik jord i skuggigt läge. Förökas med frö men den sprider sig otroligt generöst och då kan man istället flytta plantorna dit man vill. Giftig.

Sorter: **'Gelber Herold'** gulbruna större blommor än arten, 150 cm. **'Gigantea'** Blommar juli-aug, 125 cm.

Dipsacus fullonum kardvädd

Juli-aug

Läge: Sol- halvskugga

Härdighet: C

Höjd: 150-200 cm

c/c: 50 cm

Trivs i måttligt näringsrik trädgårdsjord men klarar även tung lerjord. Förökas via frö. Kan drabbas av bladlöss som bara spolas bort. Passar utmärkt som eternell.

Echinops sphaerocephalus bolltistel

Juli-aug

Läge: Sol

Härdighet: B*

Höjd: 120-200 cm

c/c: 60 cm

Lättodlad och problemfri. Kan odlas i alla trädgårdsjordar men utvecklas bäst i lätt och väl-dränerad jord i full sol. Förökas genom delning eller

sticklingar, frösår sig frikostigt. Utmärkt som snitt och eternell. **Vasliv** 7-10 dagar, skörda när större delen av bollen blivit blå, men innan blombladen bildas. Bladen gulnar efterhand så ta bort dem i samband med skörd. Sorter: **'Arctic Glow'** vit, har röda stänglar, 90 cm.

Eryngium planum rysk martorn

Juli-aug

Läge: Sol

Härdighet: A

Höjd: 20-60 cm

c/c: 30 cm

Trivs i mager väl-dränerad jord i full sol. Förökas med frö direkt efter skörd eller på våren genom rotsticklingar. Äldre plantor kan även delas. Rikblommiga klasar som passar både till snitt och eternell.

Sorter: **'Blauer Zwerg'** intensiv stålblå, 80 cm. **'Blaukappe'** stålblå, 70 cm
'Silverstone' vit, 80 cm

Filipendula älggräs

Trivs på fuktiga och näringsrika platser i halvskuggigt läge, men de tolererar sol. Blomning juni-september. Förökas med rotsticklingar eller delning vår och höst.

Vasliv: 7+ dagar, skörda när tre fjärdedelar av blommorna slagit ut

Filipendula camtschatica jätteälggräs

Juli-aug

Läge: Sol-skugga

Härdighet: B

Höjd: 150-200 cm

c/c: 100 cm

Väldoftande blommor i vitt och svagt rosa. Växer i stora tuvor gärna vid damm och vattendrag. Trivs på fuktiga och näringsrika platser i halvskuggigt läge, men de tolererar sol. Förökas med rotsticklingar eller delning vår och höst.

Vasliv: 7+ dagar, skörda när tre fjärdedelar av blommorna slagit ut.

F. purpurea japanskt älggräs

Läge: Sol-halvskugga

Härdighet: A

Höjd: 100 cm

c/c: 40 cm

Sorter: **'Alba'** vit. **'Elegans'** grüngult bladverk med vita blommor och röda ståndare, 100 cm.

F, rubra amerikanskt älggräs

Höjd: 100-200cm

Läge: Sol- halvskugga

Vattendjup: 0-5 cm

Härdighet: A

De rosa blommorna doftar och bildar yviga vippor. Sorter: **'Venusta'** luftiga mörkt rosenröda vippor som bleknar med tiden, 150 cm.

c/c: 60 cm

F, ulmaria älggräs

Läge: Sol-skugga

Härdighet: A

Höjd: 100-120 cm

c/c: 40 cm

Vattendjup: 0-5 cm

Foeniculum vulgare rödbladiga gruppen bronsfänkål

Juli-aug

Läge: Sol

Trivs bäst på varma, näringsrika och torra jordar men kan odlas i all jordmån. Blommorna sitter i stora flockar och är gula. Förökas genom frösådd mars-april på friland. Frösår sig frikostigt. Problemfri.

Härdighet: D

Höjd: 100-200 cm

c/c: 35 cm

Sorter: **'Giant Bronze'** bladverket är kopparfärgat och mörknar efterhand. **'Rubrum'** bladverket är rödaktigt. **'Smokey'** bladverket är gråbrunt.

Gypsophila paniculata brudslöja

Juli-aug

Läge: Sol

Trivs bäst i soligt läge i lätt, kalkrik och väl-dränerad jord. Bildar skira kvastlika ställningar. Förökas med sticklingar eller frö. Bra både som snitt och eternell

Härdighet: B

Höjd: 80-100 cm

c/c: 50 cm

Vasliv: 3-6 dagar.

Sorter: **'Bristol Fairy'** fylld, vit 100 cm. **'Flamingo'** fylld rosa, 80 cm.
'Schneeflocke' vit, 80 cm.

Macleaya cordata

Juli-aug

Läge: Sol-halvskugga

Härdighet: C

Höjd: 200-250 cm

c/c: 50 cm

Trivs bäst på måttligt näringsrik, fuktig men väl-dränerad jord, men kan odlas i de flesta jordar. På höga stjälkar bildar de gulvit-beige blommorna pyramidformade vippor. Förökas genom delning eller rotbitar. Problemfri.

Vasliv: 3-6 dagar.

Thalictrum rutor

Juli-aug

Odlas i humusrik och fuktig jord på halvskuggigt läge. Förökning sker genom delning och frö. Kan angripas av snäckor och mjöldagg.

T, aquilegiifolium aklejruta

Läge: Sol-halvskugga

Härdighet: A, B

Höjd: 70-100 cm

c/c: 35 cm

Blommorna bildar yviga vippor i juni-juli.

Sorter: **'Album'** vit, 90 cm.

'Atropurpureum' mörkt blåviolett, 70 cm. **'Purpureum'** purpurrosa, 100-120 cm.

'Thundercloud' rosa, 60 cm.

T, delavayi violruta

Läge: Sol-halvskugga

Härdighet: A, B

Höjd: 100-150 cm

c/c: 50 cm

Tuvbildande art, med blåviolettera hängande blommor med gula ståndarsträngar och knappar juli-aug. Höjden varierar.

Sorter: **'Album'** vit 90-150 cm.

'Hewitt's Double' rosalila, fylld, 100-150 cm.

Verbascum kungsljus

Juli-aug

Trivs i mager, kalkrik gärna sandblandad och väl-dränerad jord i full sol. Praktfull solitär. Förökas med frö, och självsår sig rikligt så varje år finns det nya plantor. Kan angripas av mjöldagg.

Sorter: **'Cherry Helen'** körsbärsfärgade blommor, 100 cm. **'Helen Johnson'** Blommar i blekgult/aprikosrosa med rött center. Kortlivad, 50-70 cm. **'Jackie'** rosaaprikos, kortlivad, 50 cm, C*. **'Jolly Eyes'** vit, 60 cm. **'Royal Highland'** aprikosgul, 100 cm. **'Southern charm'** ljusrosa till lavendel, 90 cm. **'Summer Sorbet'** rödviolett, 100 cm. **'White Domino'** vit, 100 cm.

V. phoenicum violkungsljus

Läge: Sol

Kortlivad perenn eller bienn.

Härdighet: B, B*

Sorter: **'Album'** vit, 70-100 cm. **'Flush of Pink'** rosa, 50 cm. **'Flush of White'** vit, 50 cm, B*. **'Rosetta'** mörkrosa, 60 cm, B*. **'Violetta'** mörkviolett, 70 cm, B*.

Höjd: 50-100 cm

c/c: 35 cm

4.7.8. Juli-september

Achillea filipendulina praktröllika

Läge: Sol

Anspråkslös och lättodlad. Utvecklas bäst på kalkrika jordar men kan odlas på alla slags jordar. Bra till snitt och eternell. Kan drabbas av mjöldagg vid fuktigt klimat. Förökas genom delning vår och höst samt frösådd på friland under försommaren.

Härdighet: A*

Höjd: 100-150 cm

c/c: 35 cm

Sorter: **'Cloth of Gold'**, **'Gold Plate'**, **'Parkers Variety'**.

Anaphalis margaritacea pärleternell

juli-sep

Läge: Sol

Höjd: 30-100 cm

Härdighet: A*

c/c: 45 cm

Lättodlad på lätt och väl-dränerad jord. Förökning sker genom delning på våren, eller med frö och sticklingar. Ogrenade stjälkar med

små gråvita blomkorgar tätt ihop i 10-15 cm stora kvastlika ställningar som passar både till snitt och eternell. Ogräsartad. Problemfri.

Sorter och varieteter: 'Neuschnee' kompakt, silvetvit, 40 cm. Japansk pärlaternell, *A. m.* var **yedoensis**, vit, vitulliga gröna blad, 60 cm.

Anaphalis triplinervis ulleternell

Juli-sep

Läge: Sol

c/c: 35 cm

Härdighet: A*

Kompakt och ullig. Samma krav som *A. margaritace* men dess silvriga bladverk gynnas av kalkrik jord. Blommorna är vitgula och små.

Höjd: 30-60 cm

Sorter: '**Sommerschnee**' fin marktäckare med snövita blommor och silvrigt bladverk, 25-30 cm.

Dianthus barbatus borstnejlika

Juli-sep

Läge: Sol

Kortlivad perenn som odlas främst som bienn. Utvecklas bäst på torra, sandiga jordar i full sol men klarar någorlunda vanlig trädgårdsjord. Den frösår sig gärna. Förökas främst genom delning och basalsticklingar vår och höst. Putsa bort vissna blommor för att stimulera ny blomning.

Härdighet: A*, A

Höjd: 20-60 cm

c/c: 30 cm

Sorter: '**Dunnetti**' Karminröd, 50cm. '**Onyx**' Svartröd, 40 cm

Echinacea purpurea röd rudbeckia

Juli-sep

Läge: Sol

Trivs i väl-dränerad lätt humusrik jord i sol. Förökas genom delning samt rotsticklingar höst och vår, och med frö på våren. Problemfri. Fjärilsväxt.

Härdighet: B*

Höjd: 80-100 cm

c/c: 30 cm

Vasliv 7-10 dagar, skörda när de yttre kronbladen dyker upp runt

korgen. Skörda korg medan de fortfarande är helt intakta och ta bort de yttre kronbladen. För att torka

korgen häng den upp och ned i 2-3 varmt och mörkt.

Sorter: **'Alba'** vit 100 cm. **'Art's Pride'** Orange, med något hängande kronblad, 75 cm. **'Green Edge'** gräddvita kantblommor och grön disk, kortlivad, 70 cm
'Magnus' rödviolett, 80 cm. **'Mango Meadowbrite'** senapsgul med orange diskblomma, doftande. **'Rubinstern'** större blomma med intensivare rödviolett färg. **'Sunrise'** smörgul och doftande, 80 cm. **'Wintage Wine'** mörkt vinröd, 80 cm. **'White Swan'** elfenbensvit med brunorange disk, 60 cm

Echinops bannaticus blå bolltistel

Juli-sep

Läge: Sol

Lättodlad och problemfri. Kan odlas i alla trädgårdsjordar men utvecklas bäst i lätt och väl-dränerad jord i full sol. Får ett djupgående rotsystem och kraftigt växtsätt. Förökas genom delning eller sticklingar, samt frösår sig frikostigt. Utmärkt som snitt och eternell.

Härdighet: B*

Höjd: 90-100 cm

c/c: 35 cm

Sorter: **'Blue Globe'** mörkblå, 90 cm
'Blue Glow' stålblå, 100 cm
'Veitch's Blue' lysande blå, 80 cm
'Taplow Blue' klarblå, 100 cm

Vasliv 7-10 dagar, skörda när större delen av bollen blivit blå, men innan blombladen bildas. Bladen gulnar efterhand så ta bort dem i samband med skörd.

Lathyrus latifolius rosenval

Juli-sep

Läge: Sol-halvskugga

väl-dränerad. Går i norrläge men utvecklas bäst i full sol. Sprider sig med utlöpare. Blommorna är 1-2 cm vita, rosa eller purpurfärgade.

Härdighet: C

Höjd: 200-300 cm

c/c: 35 cm

Trivs i trädgårdsjord som är näringsrik, humusrik och

Avlägsna vissna blommor och baljor regelbundet för en riklig och lång blomning. Sorter: **'Pink Pearl'** rosa
'Red Pearl' rödviolett, 200 cm.
'Roseus' ljusrosa, 200 cm. **'White Pearl'** vit, 200 cm.

Liatris spicata rosenstav

Juli-sep

Läge: Sol

Härdighet: C, A

Höjd: 40-90 cm

Vasliv: 7-10 dagar.

c/c: 35 cm

Trivs i måttligt näringsrik, något fuktig men lätt och väl-dränerad jord. Bra bi och fjärilsväxt. Rosalila blommor i ax. Sorter: **'Floristan Violet'** lila, 60-80 cm. **'Floritan Weiss'** vit, 60-80 cm. **'Kobold'** låg och kompakt, mörkviolett, 40 cm

Limonium platyphyllum silverrisp

Juli-sep

Läge: Sol

Härdighet: C

Höjd: 40-50 cm

c/c: 40 cm

Torktålig, trivs i sandig väl-dränerad jord i full sol. Bildar rosett och får vedartad jordstam. Blommor med små lavendelblå blommor. Förökas med frö eller delning. Bra till snitt och torkad i arrangemang. Kan drabbas av mjöldagg.

Lysimachia Lysingar **invasiv**

Juli-sep

Trivs i humusrik, fuktig men väl-dränerad jord. Beskär efter blomning för att gynna en eventuell andra blomning. Förökas genom delning. Kan angripas av snäckor och sniglar. **Vasliv:** 6-10 dagar

L. clethroides vitlysing

L. punctata praktlysing

Läge: Sol-halvskugga

Läge: Sol-skugga

Härdighet: B*

Härdighet: A

Höjd: 50-80 cm

Höjd: 60-100 cm

c/c: 35 cm

c/c: 35 cm

Sprids med utlöpare och bildar stora sjok. Bladen får höstfärger i gult, orange och rött. Vita blommor i ax på 10-15 cm. Fina fröställningar under vintern.

Blomning juli-augusti med gula blommor i kransar. Sprider sig som ogräs, passar som solitär vid vattendrag och damm. Sorter: **'Alexander'** gul blomma, blad med vit kant, 60 cm.

Malva

Juli-sep

Trivs på lagom näringsrik, lätt och väl-dränerad jord i full sol. De rekommenderar att vintertäcka eller förvara sorterna frostfritt. Blommorna har fem kronblad och är rosaröda eller vita. Förökas lätt med sticklingar, eller frö. Kan angripas av svamp och rost.

<i>M, x clementii</i> C*	kompakt, 75 cm. 'Blushing Bride' vit med rosa öga, 150 cm. 'Burgundy Wine' vinröd 125 cm. 'Eyecatcher' djuprosa, 150 cm. 'Rosea' rosa, 125 cm. 'White angel' vita, 125 cm.	M, thuringiaca gråmalva C Blomning juli- september. c/c: 50 cm. Halvbuske med lång och riklig blomning med rosaröda och ibland vita blommor.
--------------------------	---	---

Mentha myntor

Juli-sep

Lättodlade, trivs på mager och fuktig jord i soligt läge. Förökning sker genom delning eller rotsticklingar, samt toppsticklingar som kan rotas i vatten. Vid torka kan de angripas av mjöldagg.

Vasliv: 7 dagar, skörda när stjälkarna blivit fasta, och inte böjs när man skakar dem, annars vissnar de. (Slokande)

<i>M x piperita</i> A pepparmynta	krusiga blad. 'Lime' lila, svag doft av citrus, 50 cm. 'Orange Mint' lila, 50 cm.
Höjd: 60-90 cm. Sol. c/c: 35 cm. Blomning juli-augusti med rosalila blommor i ax. Sorter: 'Black Beauty' lila, rödaktigt bladverk, svartröda stjälgar, 50 cm. 'Citrata' lila, doft av citrus. 50 cm. 'Crispa'	<i>M, spicata</i> A grönmynta Höjd: 60-90 cm. Sol. c/c: 35 cm. Blomning juli-september med rosa, lila eller vita blommor i ax.

Oreganum vulgare kungsmynta

Juli-sep

Läge: Sol	Aromatisk och rikblommande
Härdighet: A	kryddört. Har ett buskigt växtsätt med
Höjd: 50-70 cm	förvedad bas. Blommorna är små
c/c: 35 cm	ljuslila till mörkrosa och ibland vita. Fjärilsväxt.

Vasliv: 7-10 dagar, skörda när som, antingen med blommor eller när fröställningar dykt upp. Smutsig.

Phlox paniculata höstflox

Juli-sep

Läge: Sol

Härdighet: A

Höjd: 90- 120cm

c/c: 35 cm

Trivs i fuktig och näringsrik men väl-dränerad jord. Förläng blomning genom att ta bort vissna blommor. Förökas genom delning, basalsticklingar och frö. Kan angripas av svamp, sniglar och blir mottaglig för mjöldagg på torra växtplatser.

Vasliv: 3-6 dagar

Sorter: **'Amethyst'** violett, 80 cm. **'Bright Eyes'** rosa med rött öga. **'Eva Cullum'** ljusrosa med mörkrosa öga, 90 cm. **'Fujiyama'** vit, 90 cm. **'Goldmine'** cerise, gulbrokig, 75 cm. **'Pleasant Feelings'** limegrön. **'Rosa Pastell'** rosavit. **'Spitfire'** orangeröd, 70 cm. **'The king'** mörkviolett, 80 cm.

Saponaria officinalis Såpnejlika

Juli-sep

Läge: Sol-halvskugga

Härdighet: A, C

Höjd: 50-70 cm

c/c: 40 cm

Lättodlad, toktålig och robust som med utlöpare bildar stora bestånd. Trivs på gärna sandig, måttligt näringsrik och väl-dränerad jord på

varm och solig plats. De är ett bra alternativ istället för Phlox på torra, sandiga jordar. Förökas genom delning eller frö. Problemfri. Blommorna är enkla eller fyllda i vit, rosa eller rosa-vit.

Vasliv: 7 dagar, skörda när en tredjedel av blommorna på en stjälk slått ut. Sorter: **'Alba Plena'** vit, fylld. **'Rosea Plena'** rosa, fylld, 60 cm.

Solidago gullris

Juli-sep

Får bäst utveckling på sandiga väl-dränerade och måttligt näringsrika jordar i full sol. Lättodlad och robust. Blommor i gultv i klaslika samlingar. Förökas på våren genom delning. Kan angripas av mjöldagg. c/c: 40 cm.

S. canadensis kanadensiskt gullris A

Höjd: 100-150 cm. Guld-gula blommor sittandes i ensidiga klasar.

S. Canadensis-gruppen trädgårdsgullris A

Styva, ogrenade stjälkar. Blommorna är små och gula i stora gyllene vippor. De nya sorterna är mindre mottagliga för mjöldagg, samt har ett mer robust växtsätt och sprider sig mindre. Sorter: **'Citronella'** citrongul, 60 cm. **'Goldenmosa'** guld-gul. **'Goldschleier'** gul, 80 cm.

S. rugosa

'Fireworks' gul, aug-sept, 80-100 cm.

S. virgaurea gullris A

c/c: 35 gula blommor i relativt täta klaslika samlingar. Sorter: **'Praecox'** gul, 70 cm.

Veronicastrum virginicum kransveronika

juli-sep

Läge: Sol- halvskugga

Härdighet: A, B

Höjd: 120-150 cm

c/c: 35 cm

Får bäst utveckling i fuktig, måttligt näringsrik och humusrik jord. Accepterar vanlig trädgårdsjord bara den inte är för torr. Förökas på våren genom delning eller med frö. Blommorna är små i grenade, vipplika klasar. Kan angripas av mjöldagg.

Sorter: **'Alboroseum'** vitrosa, 150 cm. **'Album'** vit, 150 cm. **'Apollo'** lilarosa, 90 cm. **'Erica'** ljusrosa och röda, 100 cm. **'Lavendelturm'** ljust purpur, 120 cm. **'Fascination'** lilablå, 150 cm. **'Pink Glow'** mörkrosa, 120 cm. **'Roseum'** ljusrosa, 150 cm. **'Spring Dew'** vit, 120 cm.

4.7.9. Juli-oktober

Anemone hupehensis höstanemon

Läge: Sol

Härdighet: A, B

Höjd: 40-90 cm

c/c: 30 cm.

Kan odlas i trädgårdsjord för det mesta men trivs i bäst i näringsrik, humusrik och fuktig jord. Blomning aug-oktober med vita eller rosa blommor. Bildar stora bestånd med tiden. Behöver täckas mot vinterblöta speciellt viktigt under etableringsåren. Planteras på våren. Förökas genom delning och arter kan frösås med färska mogna frö. Kan angripas av rost, virus och bladfläcksjuka.

Vasliv: 7 dagar, skörda när en fjärdedel av blommorna på samma stjälk har öppnats. De överblommade ersätts av nya blommor.

Sorter och varieteter: **'Hadspen Abundance'** fyllda blommor i mörkrosa med ljusare kanter. A, h var **japonica**, fylld, rosa. A, h. var. **japonica 'Bressingham Glow'** halvfylld, rödviolett, 80 cm. **'Praecox'** mörkrosa 70 cm. **'September Charm'** ljusrosa, 60 cm. A, h. var. **japonica** Snow Angel **'Ifansa'**, fylld vit. **'Splendens'** mörkrosa, 60 cm.

Anemone x hybrida stor höstanemon

Läge: Sol-halvskugga

Härdighet: C, B*

Höjd: 100-150 cm

c/c: 35 cm

Blomning aug-sept med halvfyllda, ljusrosa blommor.

Vasliv: 7 dagar.

Sorter: **'Honorine Jobert'** vit enkel blomma, 120 cm. **'Königin Charlotte'** rosa, halvfylld, 100 cm. **'Montrose'** rosaröd, fylld 115 cm. **'Pamina'** mörkrosa, fylld, 80 cm. **'Whirlwind'** något fylld vit, 90 cm.

Anemone tomentosa silvrig höstanemon

Läge: Sol-halvskugga

Härdighet: C, A*

Höjd: 80-120 cm

c/c: 35 cm

Trivs i näringsrik, humusrik och fuktig jord, men behöver täckas mot vinterblöta speciellt viktigt under etableringsåren.

Vasliv: 7 dagar.

Sorter:

'Föräldrahemmet'

rosalila blommor ca 7 cm i diameter, 120-130 cm, A*.

'Robustissima'

ljusrosa blommor, 100 cm, A*.

Dianthus caryophyllus trädgårdsnejlika

Juli-okt

Läge: Sol

Härdighet: B*

Höjd: 15-60 cm

c/c: 20 cm

Får bäst utveckling på kalkrika jordar och behöver mycket väl-dränerad jord för att övervintra.

Eupatorium Flocklar

Juli-okt

Läge: Sol-halvskugga

Härdighet: B

Höjd: 100-200 cm

c/c: 75 cm

Utvecklas bäst på fuktig, mullrik och väl-dränerad jord men trivs i all vanlig trädgårdsjord. Förökas genom delning, basalsticklingar och frö på våren. Kan angripas av mjöldagg och sniglar. Vasliv: 5-7 dagar. Stark doft.

E. cannabinum hampflockel

Blomning juli-sept. Blommorna är smutsrosa ibland vita samt väldoftande. Sorter: **'Plenum'** rosa, fylld 150 cm. **'Variegatum'** rosa, brokiga blad, 100 cm.

E. maculatum fläckflockel

Blomning aug-okt. Har rödfläckig stjälk, blommorna sitter i en stor och platt purpurrosa blomställning. Sorter: **'Album'** vit, 200 cm. **'Atropurpureum'** purpurrod, 200 cm. **'Glut Ball'** vinröd, 160 cm. **'Riesenschirm'** vinröd, 180 cm.

E. purpureum rosenflockel

Blomning aug-okt med purpurfärgade blommor samlade i 10-15 cm stora välvda blomställningar.

Gaillardia x grandiflora kokardblomster

Juli-okt

Läge: Sol

Härdighet: C*

Höjd: 30-70 cm

c/c: 40 cm

Ofta kortlivad och behöver vintertäckas för att få längre livslängd. Utvecklas bäst i näringsrik, lätt och väl-dränerad jord i full sol. Kan acceptera mager jord men inte lerjord. Förökas genom delning eller basalskott på våren. Unga plantor kan angripas av sniglar, även av mjöldagg senare.

Sorter: **'Burgunder'** mörkröd med brungul disk, 45 cm. **'Fanfare'** kantblommor i rött som tonar ut i gult med en rödgul disk, 40 cm **'Kobold'** kraftigt röda kantblommor med gul tipp med en rödgul disk, 30-40cm. **'Tokajer'** orange med rödbrun disk, 75 cm

Helenium solbrudar

Juli-okt

Robust och färgstark perenn i gult, orange, brons och rött. Trivs i all trädgårdsjord men behöver gödslas varje år och vattnas vid torka. Utvecklas bäst i näringsrik, humusrik, lätt fuktig och väl-dränerad jord. Delas vart fjärde eller femte år. Förökas på våren genom delning eller med sticklingar. Bra biväxt, som oftast är problemfri.

Vasliv: 7-10 dagar.

H. autumnale solbrud

Läge: Sol

Härdighet: C

Höjd: 120-130 cm

c/c: 50 cm

Blomning aug-sept. Arten är tuvbildande, rikligt förgrenad välväxt perenn rik blomning med gula kantblommor och bruna diskar.

H, Autumnale-gruppen
trädgårdssolbrud

Läge: Sol

Härdighet: C

Höjd: 50-120 cm

c/c: 30-50 cm

Blomning juli-okt. Lättodlad, och det finns hundratals sorter.

Sorter: '**Crimson Beauty**' rödbrun 50-80 cm. '**Indianersommer**' kopparröd med gul disk, 90 cm. '**Moerheim Beauty**' brunröda kantblommor med mörkare mitt, fin gammal sort från 1930, 80-100 cm, A. '**Potter's Wheel**' mörkröd, 100 cm. '**Sabin's Early Flowerer**' orange med gul disk, 90 cm. '**Zimbelstern**' gul med brun disk, 125 cm.

4.7.10. Augusti-september

Echinacea pallida läkerudbeckia

Läge: Sol

Härdighet: B*

Höjd: 80-100 cm

c/c: 30

Vasliv: 7-10 dagar, skörda när de yttre kronbladen dyker upp runt korgen. Skörda korg medan de fortfarande är helt intakta och ta bort de yttre kronbladen. För att torka korgen häng den upp och ned i 2-3 varmt och mörkt.

Trivs i väl-dränerad lätt humusrik jord i sol. Förökas genom delning samt rotsticklingar höst och vår, och med frö på våren. Problemfri. Fjärilsväxt. Varietet: var. angustifolia kantblommorna är rosa-purpurrosa, men kan även vara vita och diskblommorna är orangebruna.

Helianthus decapetalus gullsolros

Aug-sep

Läge: Sol

Härdighet: C

Höjd: 150-200 cm

c/c: 50 cm

Helianthus trivs i soliga och varma lägen. Vill ha näringsrik, fuktig men väl-dränerad jord. Förökas genom delning. Är oftast problemfria, men kan få mjöldagg. Sorter: '**Plenus**' fylld, gul 160 cm. **Vasliv:** 7-10 dagar.

Helianthus x laetiflorus präriesolros

Läge: Sol

Robust. Sprider sig mycket med underjordiska utlöpare dessvärre.

Härdighet: B

Höjd: 200 cm

Sorter: '**Miss Mellish**' orangegul, halvfylld sort från 1893.

c/c: 50 cm

Hypericum johannesört

Aug-sep

Läge: Sol

Härdighet: B, D

Höjd: 40-70 cm

c/c: 35 cm

Trivs i väl-dränerad, sandig jord som är måttligt näringsrik. Förökas genom delning, sticklingar och frö. Kan angripas av rost.

Vasliv: 14+ dagar. Skörda när frukterna börjar få färg.

H. calycinum prakthypericum, B

Vintergrön liten halvbuske med decimetervida klargula blommor sittandes ensamma i toppen på stjälken. Bra marktäckare i torra lägen

H. x inodorum bärhypericum, D

En halvt vintergrön eller lövfällande halvbuske. Har 2 cm stora gula stjärnlikablommor, får sedan ceriseröda fruktkapslar. Sorter: '**Elstead**' rosa frukter. '**Excellent Flair**' purpurbruna frukter, 60 cm. '**Hysan**' röda sedan svarta frukter, fryser ofta ner men kommer åter, 70-130 cm.

H. perforatum äkta johannesört, B

Vildväxande i Sverige. Blommorna är gula ca 1,5 cm stora och sitter i yviga knippen, får röda vackra bärkapslar. Sort: '**Topaz**' gul, 40 cm

Physostegia virginiana drakmynta

Aug-sep

Läge: Sol-halvskugga

Härdighet: C

Höjd: 50-70 cm

c/c: 35

Trivs i näringsrik och fuktig men väl-dränerad jord i sol-halvskuggigt läge. Förökas tidig vår genom

delning eller med sticklingar under sommaren, samt frö på hösten i kallbänk. Kan angripas av sniglar, snäckor och svamp på jordstammen.

Vasliv: 6-10 dagar.

Sorter: **'Alba'** vit. **'Red Beauty'** rosenröd. **'Rosea'** rosa. **'Summer Snow'**. **'Variegata'** rosa, blad vitbrokiga. **'Vivid'** rosalila.

Scutellaria incana grå frossört

Aug-sep

Läge: Sol

Härdighet: B*

Höjd: 70-90 cm

c/c: 35

Trivs i måttligt näringsrik, något grusig, lätt och väl-dränerad jord i full sol eller vandrande skugga.

Förökning sker genom delning och frö. Problemfri. Blommar i gråblått.

4.7.11. Augusti-oktober

Aster amellus brittsommaraster

Läge: Sol

Härdighet: A

Höjd: 30-60 cm

c/c: 35

Vill ha en jord som är väl-dränerad, måttligt näringsrik, kalkrik, varm, torr och lätt. Arten är

mattbildande och förökas genom delning på våren eller med sticklingar och frö.

Sorter: **'Blue King'** Mörkblå, 60 cm. **'Breslau'** Mörkbå, små blommor, 50 cm. **'Heinrich Seibert'** Rosalila, 60 cm. **'King George'** Blå, storblommig. **'Lady Hindlip'** Rosa, riklig blomning 60 cm. **'Pink Zenith'** Rosa, 60 cm. **'Rudolf Goethe'** ljusviolett, 60 cm. **'Sonora'** Lilablå, 50 cm. **'Veilchenkönigin'** Mörkviolett 50-60 cm, syn. **'Violet Queen'** mörkviolett, 50-60 cm.

4.7.12. September-oktober

Symphyotrichum novi-belgii höstaster

Läge: Sol-halvskugga

Härdighet: A

Höjd: 70-150 cm

c/c: 35

Jorden ska vara fuktig och näringsrik. Man bör även plantera dem luftigt för att undvika mjöldagg, samt odla på platser med hög luftfuktighet, som det är vid kusten. Finns hundratals sorter på den europeiska marknaden. Förökas genom delning.

Sorter: **'Appleblossom'** Ljusrosa till gräddvit, 80-90 cm. **'Ernest Ballard'** Purpurröd, 100 cm. **'Marie Ballard'** Blå, 90-100 cm. **'Patricia Ballard'** Karminrosa, fylld blomma, 90 cm. **'White Ladies'** Vit, 120 cm. **'Winston s. Churchill'** Mörkröd, 70 cm

Hylotelephium Kärleksört

Höjd: 25-80 cm. c/c: 35, Härdighet: C. Trivs på måttligt näringsrik och väl-dränerad jord i varmt och soligt läge. Lättförökad med sticklingar och delning. Problemfri.

Vasliv: 14+ dagar. Skörda när blommorna börjat formas. Går att skörda länge, från tidig sommar till höst.

H. 'Herbstfreude'

Lättdlad. Stjärnlika blommor som först är mörkrosa, senare kopparröda.

H. 'Matrona'

Blommorna är rosaröda och bladen mer eller mindre purpurröda.

H. 'Purple Emperor'

Purpursvarta blad får mer intensiv färg när den står i riktigt väl-dränerad och gärna torr jord. Blommorna är puderrosa till rosenröda.

H, spectabile

Blågrön stjälk och blad. Blommorna är rosa i stora, platta och täta knippen. Sorter: '**Brilliant**' mörkt purpurröd. '**Carmen**' mörkrosa. '**Iceberg**' vit, mindre hårdig än arten. '**Meteor**' röd. '**Stardust**' vit. Samtliga 30 cm.

H, telephium

Grågröna blad. Blommar med centimeterstora rosa blommor. Bra biblomma. Sorter: '**Bon Bon**' rosa med chokladfärgade blad. '**Munstead Red**' mörkt purpurröd, 30 cm.

Rudbeckia

Sep-okt

Trivs i väl-dränerad och fuktig trädgårdsjord. Delas när beståndet blir glest i mitten, sker några år efter plantering. Bör vattnas torra somrar. Förokas genom delning på våren samt sticklingar. Kan angripas av mjöldagg och snäckor. Vasliv: 3-6 dagar.

R, fulgida var. speciosa praktrudbeckia

Läge: Sol

Blomning aug-oktober.

Härdighet: C

Sorter: '**Goldsturn**' orangegula kantblommor med brunsvart disk, 60 cm.

Höjd: 60-80 cm

c/c: 35

Rudbeckia laciniata höstrudbeckia

Läge: Sol-halvskugga

Blomning aug-september med stora och ljusgula blommor och gulgrön disk.

Härdighet: C

Höjd: 60-80 cm

Sort och varietet: R, l. var. hortensia '**Golden Glow**' fylld gul blomboll, kraftfullt växtsätt, 150 cm.

c/c: 35

4.8. Tabell över perenner som är bra till snitt

I tabellen nedan står alla perenner sammanfattade efter bokstavsordning istället för sin blomningstid som de gör i listan ovan. Denna lista innehåller inte heller sorterna.

Tabell 1. Perenner A-Ö

Vetenskapligt namn	Blomningstid
<i>Achillea</i> Galaxy -gruppen	Juni-aug
<i>Achillea millefolium</i>	Juni-aug
<i>Achillea filipendula</i>	Juli-sep
<i>Achillea ptarmica</i> var. <i>multiplex</i>	Juni-aug
<i>Alchemilla mollis</i>	Juni-aug
<i>Anemone hupehensis</i>	Juli-okt
<i>Anemone x hybrida</i>	Aug-sep
<i>Anemone tomentosa</i>	Juli-okt
<i>Anaphalis margaritacea</i>	Juli-sep
<i>Anaphalis triplinervis</i>	Juli-sep
<i>Angelica archangelica</i>	Juli-aug
<i>Angelica gigas</i>	Juli-aug
<i>Aruncus dioicus</i>	Juni-juli
<i>Aster amellus</i>	Aug-okt
<i>Astillbe</i> Arendsii-gruppen	Juli-sep
<i>Astille chinensis</i> var. <i>taquetii</i>	Aug-sep
<i>Astillbe</i> Japonica-gruppen	Juni-aug
<i>Astrantia carniolica</i>	Juni-aug
<i>Astrantia major</i>	Juni-aug
<i>Astrantia maxima</i>	Juni-aug
<i>Astrantia</i> 'Lars'	Juni-aug
<i>Aquilegia chrysantha</i>	Maj-juli
<i>Aquilegia x cultorum</i>	Maj-juli
<i>Aquilegia vulgaris</i>	Maj-juni
<i>Baptisia australis</i>	Juni-juli
<i>Bupthalmum salicifolium</i>	Juni-aug
<i>Campanula glomerata</i>	Juni-juli
<i>Campanula persicifolia</i>	Juni-aug
<i>Centaurea macrocephala</i>	Juni-juli
<i>Centaurea montana</i>	
<i>Coreopsis grandiflora</i>	Juni-aug
<i>Coreopsis lanceolata</i>	Juni-aug
<i>Coreopsis verticillata</i>	Aug-sep
<i>Delphinium</i> Belladonna-gruppen	Juni-okt
<i>Delphinium</i> Elatum-gruppen	Juli-aug
<i>Dianthus barbatus</i>	Juli-sep
<i>Dianthus caryophyllus</i>	Juli-okt
<i>Digitalis ferruginea</i>	Juli-aug
<i>Digitalis purpurea</i>	Juni-juli
<i>Dipsacus fullonum</i>	Juli-aug
<i>Echinacea pallida</i>	Juli-okt
<i>Echinacea purpurea</i>	Juli-sep

<i>Echinops bannaticus</i>	Juli-sep
<i>Echinops sphaerocephalus</i>	Juli-aug
<i>Erigeron Speciosus</i> -gruppen	Juni-aug
<i>Eryngium planum</i>	Juli-aug
<i>Eupatorium cannabinum</i>	Juli-okt
<i>Eupatorium maculatum</i>	Juli-okt
<i>Eupatorium purpureum</i>	Aug-okt
<i>Euphorbia griffithii</i>	Maj-juni
<i>Euphorbia palustris</i>	Maj-juni
<i>Euphorbia polychroma</i>	Maj-juni
<i>Filipendula camtschatica</i>	Juli-aug
<i>Filipendula purpurea</i>	Juni-sep
<i>Filipendula rubra</i>	Juli-aug
<i>Filipendula ulmaria</i>	Juli-aug
<i>Foeniculum vulgare</i>	Juli-aug
<i>Gaillardia x grandiflora</i>	Juli-okt
<i>Geranium</i>	Maj-juli
<i>Geum 'Mai Tai'</i>	Maj-juli
<i>Geum x cultorum</i>	Maj-aug
<i>Geum 'Mrs J. Bradshaw'</i>	Maj-juli
<i>Geum 'Scarlet Tempest'</i>	Apr-sep
<i>Geum rivale 'Flames of passion'</i>	Juni-juli
<i>Geum 'Totally Tangerine'</i>	Juni-sep
<i>Gypsophila paniculata</i>	Juli-aug
<i>Helenium autumnale</i>	Aug-sep
<i>Helenium Autumnale</i> -gruppen	Juli-okt
<i>Helianthus decapetalus</i>	Aug-sep
<i>Helianthus x laetiflorus</i>	Aug-sep
<i>Helleborus</i>	Feb-april
<i>Hemerocallis</i>	Juni-aug
<i>Hesperis matronalis</i>	Maj-juni
<i>Hylotelephium 'Herbstfreude'</i>	Sep-okt
<i>Hylotelephium 'Matrona'</i>	Sep-okt
<i>Hylotelephium 'Purple Emperor'</i>	Sep-okt
<i>Hylotelephium 'Spectabile'</i>	Sep-okt
<i>Hylotelephium telephium</i>	Sep-okt
<i>Heuchera</i>	Juni-juli
<i>Hypericum calycinum</i>	Aug-sep
<i>Hypericum x inodorum</i>	Aug-sep
<i>Hypericum perforatum</i>	Aug-sep
<i>Iris x germanica</i>	Juni-juli
<i>Knautia arvensis</i>	Juni-sep
<i>Knautia macedonica</i>	Juni-sep
<i>Kniphofia Cultorum</i> -gruppen	Juni-aug
<i>Kniphofia, uvaria</i>	Juli-sep
<i>Lathyrus latifolius</i>	Juli-sep
<i>Leucanthemum x superbum</i>	Juni-sep
<i>Leucanthemum vulgare</i>	Juni-okt
<i>Limonium platyphyllum</i>	Juli-sep
<i>Liatris spicata</i>	Juli-sep
<i>Lunnaria annua</i>	Maj-juni

<i>Lysimachia clethroides</i> invasiv	Juli-sep
<i>Lysimachia punctata</i> invasiv	Juli-sep
<i>Macleaya cordata</i>	Juli-aug
<i>Malva x clementii</i>	Juni-okt
<i>Malva thuringiaca</i>	Juli-sep
<i>Mentha x piperita</i>	Juli-aug
<i>Mentha spicata</i>	Juli-sep
<i>Oreganum vulgare</i>	Juli-sep
<i>Paeonia x festiva</i>	Maj-juni
<i>Paeonia lactiflora</i>	Maj-juni
<i>Phlox paniculata</i>	Juli-sep
<i>Physostegia virginiana</i>	Aug-sep
<i>Primula chionantha</i>	Maj-juni
<i>Primula japonica</i>	Maj-juni
<i>Rudbeckia fulgida</i> var <i>speciosa</i>	Sep-okt
<i>Rudbeckia laciniata</i>	Aug-sep
<i>Sanguisorba canadensis</i>	Juli-okt
<i>Sanguisorba hakusanensis</i>	Juni-aug
<i>Sanguisorba menziesii</i>	Maj-juli
<i>Sanguisorba obtuse</i>	Aug-sep
<i>Sanguisorba officinalis</i>	Juni-aug
<i>Sanguisorba tenuifolia</i>	Juli-sep
<i>Saponaria officinalis</i>	Juli-sep
<i>Scabiosa caucasica</i>	Juni-okt
<i>Scabiosa columbaria</i>	Juni-sep
<i>Scabiosa ochroleuca</i>	Juli-sep
<i>Scutellaria incana</i>	Aug-sep
<i>Silene dioica</i>	Juni-aug
<i>Silene uniflora</i>	Juni-aug
<i>Silene vulgaris</i>	Juni-aug
<i>Solidago canadensis</i>	Juli-sep
<i>Solidago Canadensis</i> -gruppen	Juli-sep
<i>Solidago virgaurea</i>	Juli-sep
<i>Symphotrichum novi-belgii</i>	Sep-okt
<i>Tanacetum coccineum</i>	Juni-juli
<i>Tanacetum corymbosum</i>	Juni-juli
<i>Tanacetum parthenium</i>	Juni-juli
<i>Thalictrum aquilegiifolium</i>	Juli-aug
<i>Thalictrum delavayi</i>	Juli-aug
<i>Trollius x cultorum</i>	Maj-juli
<i>Trollius europaeus</i>	Maj-juli
<i>Verbascum</i> tex 'Cherry Helen' (med flera)	Juli-aug
<i>Verbascum phoeniceum</i>	Juli-aug
<i>Veronicastrum virginicum</i>	Juli-sep

4.9. Riktade frågor

Nedan följer de ställda frågorna samt en sammanfattning av svaren från de tillfrågade. Varav två inte hann svara och den ena då hänvisade till föreningen Snittblomsodlare i Sverige.

4.9.1. Riktade frågor till snittblomsodlare:

1. Odlar du perenner i din snittblomsodling?
2. Vilka arter är värda att satsa på?
3. Hur länge håller de i vas?
4. Blommar något länge? blommar om? eller behöver klippas ned för att blomma om?
5. Hur bör de odlas? (exempelvis i rader för sig själva för att inte bli utkonkurrerade, eller om de behöver annan placering för att gynnas?)
6. Finns det vedartade växter som är lämpliga till snitt? (buskar, träd, rosor)

Svar på frågorna:

Snittblomsodlare 1. Odlade endast annueller

Snittblomsodlare 2. Odlade endast annueller och bienner, då hennes odling inte är så gammal och det var en anledning till att perenner ännu inte har planterats.

Snittblomsodlare 3. Testade sig fram och hade planterat två bäddar med perenner och perenna prydnadsgräs i sin odling. De plockade mycket material i sin egen trädgård och på egna marken till buketter. Hon rekommenderade exempelvis hallon.

Snittblomsodlare 4. Hade en del perenner i sin odling och trädgård hittills som användes i buketter men hon skulle i år utöka med en bädd centralt i sin odling med perenner och buskar för snitt. Hon sa att perennerna utgör en viktig plats i säsongen då de fyller tidsglappen och bidrar med något extra och udda i många fall. Hon rekommenderade många perenner som exempelvis, martorn, akleja, brudslöja, mynta, blågull, anisisop, kärleksört, rosenflockel, vitlysing och röllika som producerar länge.

Perenner vars blad passar till buketter enligt henne var exempelvis alunrot, kardon, aster, malört, silverax med flera.

4.9.2. Frågor till perennodlaren:

1. Har ni märkt av någon efterfrågan på perenner till snitt? Har det blivit någon förändring?
2. Vad ska man välja för startmaterial när man anlägger en odling med perenner? (frö, plugg/ krukodlade/ barrotade plantor)
3. Hur hade du rekommenderat att man odlar dem? Som man ofta gör i ettåriga kulturer? Var för sig, eller samplantera dem?
4. Hur många sorter tas fram och hur många tar ni bort varje år?

Svar på frågorna:

1. Han har inte upplevt någon förändring på efterfrågan av perenner till snitt men han har däremot sett att det sker mycket på sociala medier. Det är möjligt att våra återförsäljare (andra plantskolor) märker av det mer än vi.
2. Han tror att man ska satsa på att starta perenner från frö för att det är det absolut billigaste, men att vissa växter inte funkar från frö, så de får man köpa.
3. Samplanterar man olika arter så blir det mindre näring, vatten och utrymme. Samt att man lätt kan trampa ner de olika så att vissa tar lite stryk i skördeprocessen. Han tror därför att man hade odlat dem var för sig för att det blir lättare att skörda också.
4. De har ca 100 nya sorter varje år och det försvinner också sorter årligen men han vet inget exakt antal, men förhoppningsvis är det samma antal som faller bort som tillkommer.

5. Diskussion

Resultatet av arbetet har gett en lista med många lämpliga perenner till snitt. Detta resultat stöder antagandet att perenner kan vara ett komplement i snittblomsodling. Det visar att de går att jobba med växter i säsong som är bra komplement till annueller i Sverige. En fördel med perenner är att vissa blommor tidigt på våren och andra långt in på hösten så att det oftast finns något skördeklart om man planerar sin odling. Jämfört med annueller så bidrar perennerna med lite andra strukturer, former och utfyllnad i buketter (snittblomsodlare 4). Enligt Benzakein (2020) är det oerhört viktigt att ha en hel del perenner i sin snittblomsodling. Då de med en låg arbetsinsats fyller tidsglappet mellan de vårblostande lökarna till de första blommande annuellerna är redo. Några tidiga perenner är exempelvis julros, nejlikrot och pioner. Vissa perenner blommor också senare på säsongen när resten av odlingen börjar avta, exempel på det är flox, röllika, höstanemoner och kärleksört.

I resultatet anges inom varje art höjd, ståndort och hårdighet men olika grad av mer ingående information då det tyvärr inte fanns lika mycket information att hitta om alla arter som påverkar hållbarheten. Med andra ord vasliv eller i vilket stadie man bör skörda varje art. Det hade gjort listan till ett mer komplett verktyg. Vidare forskning behövs på det ämnet.

Ska man anlägga en snittblomsodling med perenner, hur går man då bäst tillväga kändes relevant att få svar på men mer som ett komplement till uppsatsen. Det var ingen information som var lätt att finna, då ingen litteratur kunde hittas som utgått från att ha endast perenner till snitt. I litteraturen Benzakein (2020) beskrivs hur de planerat upp sin snittblomsodling och där särskiljs inte perennerna, förutom att de ofta planteras med ett större planteringsavstånd i deras bäddar.

Vilket material ska man starta med? frö, krukodlade, plugg, barrotade plantor?

Det kändes också relevant att få svar på, därför kontaktades en stor perennodlare i Sverige. De rekommenderade att starta perenner från frö då det är det allra billigaste, men sa att det inte går med alla men att de allra flesta funkar bra att dra upp från frö (Säve plantskola). Detta motsäger sig däremot Benzakein (2020) som menar att perenner är svåra att starta från frö och att de är bättre att köpa färdiga plantor och att då satsa på småplantor. De växer ändå snabbt och kostar mindre än större krukodlade perenner som det därför är onödigt att investera i. Jag tror att det säkert kan variera hur man som odlare upplevt att dra upp perenner från frö. Det kanske är något mitt emellan som blir lösningen om man ska börja med perenner i sin odling.

Hur skulle ett system kunna se ut om man ska odla perenner i snittblomsodling. Ska de odlas var för sig? eller samplanteras? Se exempel nedan på hur bäddar skulle kunna se ut med olika tillvägagångssätt:

Var art för sig:

Verbascum	Achillea millefolium	Echinacea
-----------	----------------------	-----------

Eller samplanteras såhär exempelvis:

Verbascum + Digitalis	Achillea millefolium + Sanguisorba obtusa	Echinacea + Angelica gigas
-----------------------	---	----------------------------

Enligt resultatet av de riktade frågorna så hade både snittblomsodlare och perennodlaren planterat perennerna var art för sig. Snittblomsodlare 2 sa att man dock skulle kunna blanda sorterna inom en art. Anledningen till att inte samplantera var på grund av att det är mindre effektivt när det ska produceras snittblommor. Med det antar jag att de menar ända från plantering som kräver olika planteringsavstånd mellan arter, till all skötsel som behövs, som exempelvis att toppa, dela och beskära. Att man kan göra ett moment på samtliga vid samma tid är eftersträvan. Det gör också att skörden blir enklare och mer effektiv inom

samma art när blommorna är på samma höjd och man lätt kan se vad som är skördeklart. Det belyser verkligen Benzakein (2020) som trycker på att rätt skördestadie är otroligt viktigt att pricka men varierar från art till art för att få så lång hållbarhet som möjligt.

Ekonomin är a och o i början eftersom de flesta snittblomsodlare har ett småskaligt eget företag och man har då ett behov av att hålla kostnaderna nere. Att själv kunna föröka perenner som växt till sig genom att dela och ta sticklingar på är väldigt värdefullt för att få fler plantor till sin odling. Där har vi exempelvis *Knautia* och *Verbascum* som självsår sig frikostigt och då får man på så sätt många nya plantor gratis (Hansson 2017).

En god planering krävs av odlaren för att anlägga en snittblomsodling med perenner. Det är viktigare med växternas placering med tanke på läge och jordmån än när det gäller annueller i en snittblomsodling. Detta gäller att ha stenkoll på för att erbjuda växten rätt plats. Vill de stå i sol, halvskugga eller skugga är otroligt viktigt att följa och ge dem rätt förutsättningar på platsen. Inte minst är behovet av ett väl-dränerat läge viktigt att känna till. Då de nya hårdighetsbokstäverna har tagits fram för att förbättra systemet och verkligen visa vilka växter som behöver ett väl-dränerat läge. Detta är viktigt återigen för att investeringen ska vara hållbar och att perennerna sedan kan ge en riklig skörd. Många perenner kräver att man delar dem efter några år och det är individuellt när, det behöver man som odlare ha koll på.

I arbetet har det presenterats olika råd och åsikter om hur temperaturen ska vara på vattnet som snittblommorna placeras i beroende på stjälkens hårdhet. I (Benzakein 2020) nämns inget annat än kallt vatten. Medan Trygg (2001) specifikt går in på olika grader beroende på om de har mjuk, medel eller hård stjälk. Han skriver även att dagens blomsorter inte har så hårda stjälkar att de inte kan dra upp vatten. Där motsäger sig Benzakein (2020) och kokbehandlar en del arter som gärna slokar utan en sådan behandling efter skörd.

Kan detta ha förändrats med tiden? Då boken av Björn Trygg gavs ut 2001 och har några år på nacken. Sedan dess har snittblommor på friland verkligen fått ett uppsving i Sverige. Inte minst i USA via Erin Benzakein (2020) på sin stora snittblomsodling har det noga undersökts och lett fram till olika specifika skördestadier samt behandlingar för att förlänga hållbarheten hos snittblommor.

Något som jag har reflekterat över under arbetets gång är färgerna som perennerna erbjuder, det är många som går i starka klara färger som vitt, blått, rosa, lila, rött och gult exempelvis. Här nedan ser vi några perenner som är exempel på det:

Figur 10 Perennplantering (Mona Wembling uå)

Detta kan ses som en begränsning, att det hos perenner fattas en del färger som är trendiga just nu men som i större utsträckning finns hos annueller. Man vill idag ha lite mer mjuka, ljusa och pastelliga-toner som ljusrosa, aprikos och beige. Det finns dock en perenn exempelvis som erbjuder en stor bredd av färger och toner samtidigt som de funkar väldigt bra i buketter och har en lång blomningsperiod och det är röllika (Benzakein 2017).

5.1. Metoddiskussion

Tyvärr hann inte alla tillfrågade svara på de riktade frågorna så det resulterade i ett lite fattigt svar. En förbättring hade varit att skicka frågorna till fler snittblomsodlare. Jag hade önskat att det skulle ge mer, men trots allt fick man ändå en liten inblick i hur perennanvändningen ser ut i svensk i snittblomsodling idag, tillsammans med några synpunkter och konkreta perenner som de rekommenderade. Tyvärr mottogs inte mer än ett svar på vilka perenner som blommar länge eller blommar om. Den informationen behöver undersökas och förmedlas bättre.

Inom ämnet var det svårt att hitta källor från Sverige som utgår från erfarenhet eller studier i närtid. Snittblomsodlingen i USA blev en viktig källa i detta arbete, men det hade varit bra med en jämförande svensk motsvarighet.

En förbättring eller ett annat material som ett alternativ till denna lista med perenner hade istället kunna vara en tabell med endast namn, hårdighet och vasliv exempelvis. Då hade mer tid kunnat läggas på att hitta ännu fler arter och även vedartat material som hade kunnat förlänga säsongen i Sverige, såsom buskar, rosor, klätterväxter och träd och barkvistar.

5.2. Slutsats

Många perenner kan användas i snittblomsodling och har fyllts på i listan som tillslut hamnade på 137 perenner plus sorter. Perenner kan absolut vara ett komplement till annueller i snittblomsodling. Då perenner erbjuder fina texturer och blomning när många annueller inte gör det. Framförallt är de viktiga tidigt och sent på säsongen, de fyller helt enkelt tidsglappen i odlingssäsongen. Att alltid ha något att skörda och sälja är otroligt viktigt för en snittblomsodlare.

För att få längst hållbarhet på snittblommor ska skörden ske tidigt på morgonen alternativt på kvällen då växten är som mest saftspänd (Benzakein 2020). Det är

viktigt att använda rena verktyg och hinkar för att inte försämra vattentransporten i växten. Ta med vattenhinkar direkt ut i odlingen för att kunna placera snittblommorna snabbt i djupt kallt vatten vid skörd. Förvaring av dem bör sedan ske mörkt och inte i närheten av något som avger etylen som frukt och grönsaker. Placera dem svalt och utom drag, gärna i en blomkyl. Det är viktigt att känna till och skörda varje art i rätt stadie för dem, samt känna till om de kräver någon speciell behandling för att få den längsta hållbarheten.

I en snittblomsodling med perenner krävs det kunskap om arten för att få den att trivas år från år. Det är viktigt att placera dem rätt och man kan göra mycket genom att hitta eller skapa olika mikroklimat i sin odling för att uppnå mer gynnsamma lägen. För många perenner är det vintervätan som är problemet, de behöver stå väl-dränerat för att övervintra (Hansson 2017). Vissa perenner behöver också delas efter några år för att hållas friska och vackra som även det hänger ihop med att ge en riklig skörd. Hos perenner fattas det en del färger som är trendiga just nu, lite mer ljusa och pastelliga-toner. Det är mycket troligt att perenner i snittblomsodling är något som kommer utforskas ännu mer än idag av svenska snittblomsodlare. Då intresset för blommor i säsong bara växer och växer.

5.3. Framtida forskning

Det var ganska svårt att hitta i litteraturen om, eller vilka perenner som är bra till snitt. Förmodligen för att det inte varit i fokus när den litteraturen skrivits. Det behöver undersökas ytterligare vilka perenner som är optimala i en snittblomsodling och få klarhet över hur de blommar på en säsong. Är de engångsblommande, blommar om, eller behöver beskäras för att blomma igen exempelvis. I sortimentlistor och olika perennböcker var det en del perenner beskrivna som bra till snitt, men där det stod just så, ingen djupare information. Det krävs noggrannare information om i vilket stadie man ska skörda varje art och sort samt eventuell speciell behandling efter skörd för att få längst hållbarhet i vas. Då det är en viktig aspekt för snittblomsodlare och nöjda kunder.

Både Benzakein (2020) och (Trygg 2001) förespråkar hållbarhetsmedel. Det är något som detta arbete har avgränsats från, men det hade varit intressant att undersöka djupare och om snittblomsodlare i Sverige använder det och om de då sett någon skillnad på hållbarheten i vas, detta för att eventuellt hitta ytterligare sätt att förlänga snittblommors hållbarhet.

6. Referenser

- Bengtsson, R., Berglund, K., Bosch-Willebrand, I., Gustavsson, E. Hammer, M., Hermelin-Jungstedt, I., Lorentzon, K., Lövkvist, B., Nilsson, E., Zetterlund, H. (1997). *Perennboken med växtbeskrivningar*. 2 upplaga. Helsingborg. AB Boktryck.
- Benzakein, E., Jorgenssen, J., Chai, J. (2020). *Floret farm's A year in flowers*. San Francisco. Chronicle Books.
- Benzakein, E., Chai, J., (2017). *Floret farm's Cut Flower Garden*. San Francisco. Chronicle Books.
- Laibuni, N., Waiyaki, N., Ndirangu, L., Omiti, J. (2012). *Kenyan cut-flower and foliage exports: A cross country analysis*. [Elektronisk] Vol. 4(2), s 41.
Tillgänglig:
<https://academicjournals.org/journal/JDAE/article-full-text-pdf/01E4B439237>
[2020-02-12]
- Eriksson, A. (1976). *Odla blommor ett; två- och fleråriga*. 2 upplaga. Borås, LTs förlag
- Fairtrade. Sverige. (2016) *Blommor*. [Elektronisk] Tillgänglig:
<https://fairtrade.se/blommor/> [2020-03-09]
- Floret Flower. (2021). *Yarrow summer berries*. [Elektronisk] Tillgänglig:
https://shop.floretflowers.com/products/yarrow-summer-berries?_pos=1&_sid=45176cd03&_ss=r [2021-03-08]
- Gray, D. (2004). *Floriculture in East Africa. Paper from Floraculture International*. [Elektronisk] Tillgänglig:
<http://www.floricultureintl.com/archive/articles/705.asp> [2020-01-28]
- Gunnebo slott och trädgårdar. (2021). *Slow flowers-utbildning*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://gunneboslott.se/inlagg/slow-flowers-utbildning/> [2020-03-07]

- Hansson, M., Hansson, B. (2017) *Perenner våra trädgårdsväxter*. 4 upplaga. Babel förlag.
- Hale, A., Opondo, M. (2005). *Humanising the cut flower chain: Confronting the realities of Flower Production for workers in Kenya*. [Elektronisk] Blackwell Publishing. s305-306. Tillgänglig: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.0066-4812.2005.00494.x> [2020-01-27]
- Handal, J, A., Harlow, S, D., Breilh, J., Lozoff, B. (2008) *Occupational Exposure to Pesticides During Pregnancy and Neurobehavioral Development of Infants and Toddlers*. [Elektronisk] Vol 19, No 6. S 851-855. [2020-01-28]
- Hanna Wendelbo. (2019). *Blomsterupproret*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.hannawendelbo.com/blog/2019/2/19/blomsterupproret> [2020-01-31]
- Impecta fröhandel (u.å) *Perenner*. [Elektronisk] Tillgänglig: https://www.impecta.se/cgi-bin/ibutik/AIR_ibutik.fcgi?funk=gor_sokning&AvanceradSokning=N&artnr=&varum=&artgrp=&Sprak_Suffix=SV&term=perenner [2020-03-15]
- Lind, G., Abrahamsson, R. (1913). *Blomsterodling under glas*. Stockholm. Ivar Häggström Boktryckeri AB.
- Morrow, F. (1989). *Flowers: Global subsector study*. [Elektronisk] s 12, 29. Tillgänglig: <http://documents1.worldbank.org/curated/en/833311491957619744/pdf/multi0page.pdf> [2020-01-27]
- Mårtensson, L., Johansson, K., B. (2002). *Perenner i din trädgård- till nytta och fägring*. 2 upplaga. Västerås. ICA bokförlag.
- Olausson, I. (2014). *En blomstrande marknad*. Handelsträdgårdar i Sverige 1900–1950 med fyra fallstudier i Stockholms län. SLU. Uppsala. Carlsson Bokförlag. Tillgänglig: https://pub.epsilon.slu.se/11136/2/olausson_i_140422.pdf [2020-02-22]
- Perennagruppen. (2021). *Perennagruppens övervintringsbokstäver för perenner i Sverige*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://perenner.se/wp-content/uploads/2021/01/Overvintringsbokstaver-perennagruppen-2021.pdf> [2020-01-26]

- Reimer, C. (1935). *Trädgårdsodlingen i Sverige. Hyllningsskrift tillägnad Carl G. Dahl på sextioårsdagen den 17 juni 1935*. Stockholm. Saxon & Lindströms förlag.
- Snittblomsodlare i Sverige. (2020). *Föreningen*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://snittblomsodlare.se/foreningen/> [2020-01-31]
- Säve plantskola (2021) *Sortiment*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.saveplantskola.se/sida/10/> [2020-03-10]
- Thoen, R., Jaffee, S., Doland, C., *The Kenyan-European cut flower supply chain*. Supply chain development in markets: Case studies of supportive public policy. Washington DC World bank.
- Trygg, B. (2001) *Blomsterglädje - allt om snittblommor*. Stockholm
- Van Liemt, G. (2000) *The world cut flower industry: Trends and prospects*. Working Paper No 139. Geneva: International Labour Office

